

ŽIVLJENJE IN SVET

22

29. novembra

Knjiža 10.

19 Ljubljana 31

Življenje in svet

Illustrovana tedenska revija

Izhaja vsako nedeljo in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.—, polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—, Posamezna številka Din 2.—.

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. — FRANCIJA, mesečno 4 franke. — ČESKOSLOVASKA, mesečno 6 kron. — AVSTRILIJA, mesečno 1 šiling. — Amerika in ostalo inozemstvo letno 1 ½ dolarja.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knaflijeva ulica 5.

VSEBINA št. 22: Pomlajeno sonce, — Novo letalo za navpično dviganje. — Rudolf Kresal: Tujec (nadaljevanje). — Na sledih postanka naše zemlje. — Odkritje poslednje prvine. — Nič novega pod soncem. — Ali so Angleži ljudje? — Oton Warburg. — Joža Bekš: 1. XII. 1931. — Slike iz življenja in sveta. — Lucien Giudice: Črni bolid. — Stendhalova pisma. — Dr. Vl. Travner: Francoske kolonije (nadaljevanje). — Povodni tank. — Skrivnost človeške hrane. — Ali so povprečni ljudje srečni? — Filmanje pomorskih katastrof. — Tedenski jedilni list. — Karikature. — Nihče ni prestar za sport. — Humor v slikah.

Nihče ni prestar za sport

Sport ima danes toliko zgodovine, da lahko navedemo v njem mnogo primerov, da se ljubitelji sportnih panog kljub razmeroma visoki starosti še vedno živahno udeležujejo. Med ženskim svetom začasno še nimamo takih vzgledov, ker je pač ženska v sportu mnogo mlajša in bodo šele iz današnje generacije nastopile sportnice, ki bodo še v poznih letih aktivno sodelovale v tej ali oni panogi.

Kot moškega je treba med najstarejšimi omeniti ameriškega petrolejskega kralja Rockefellerja še nočemo verjeti trditvi, da se je Zaro Agha v 140 letu starosti lani učil upravljati z volanom John Rockefeller, rojen 1839, je v lepem vremenu kot 92letni starček dnevno igral vsaj uro golfa.

Angleški »kralj čaja« Thomas Lipton, ki je umrl prve dni oktobra v 81 letu starosti, je bil do zadnjega najvnetejši prijatelj jadralskega sporta. Še pred letom dni je startal s svojo ladnico »Shamrock« z angleške barve, da bi po desetletnem presledku zopet priboril ameriški prkal Poskus se sicer ni posrečil, toda Lipton se je malone do zadnjega zdihljaja še vedno pripravljal za prihodnjo borbo.

75letn. G. B. Shaw, ki sicer ni prijatelj intervjuvov, je očitno zelo zadovoljen v kopalnem kostumu. Mož je strasten plavač in izrablja na svojih potovanjih vsako najmanjšo priložnost, da si lahko »aveži« mišice v vodi.

O množici bolj »priletnih« ljubiteljev sporta je treba prav za prav na najvidnejšem mestu imenovati resničnega kralja, mistra G. ali švedskega kralja Gustava V., ki je na velikih mednarodnih teni-

skih turnirjih čest in zelo priljubljen gost. Kralj je igral še v partijah z ali proti Austinu, Aussemovi in drugim veličinam ter je bil kljub svojim sedmim križem vedno mož na pravem mestu.

Tudi v borbenih sportnih panogah je mnogo dokazov, da je sportna agilnost tudi v višjih semestrih lahko prav izdatna. Znan je n. pr. Nemeec Gottschling iz Breslava, ki je 1929 startal za maratonski tek na 42 km. Sprva je sicer zaostal, toda pozneje so izstopali mlajši dočim je »stari« rutiner le vztrajal vse do cilja. Če upoštevamo, da je 61letni »mladenič« tekel skozi cilj svež in čil in ga je vso pot močilo kot iz skafa moramo verjeti, da leta pri sportniku ne igrajo nobene vloge.

Največji fenomen med tekači pa je gotovo Finec Ritola, ki je prišel med aktivne sportnike šele po 30 letu starosti (roj. 1890). Več let je bil edini Nurmijev nasprotnik in kot 40letni mož je — že kot profesional — postavil celo nekaj svetovnih rekordov.

Sicer pa je Nurmijev sam pravo čudo, čigar sposobnosti bodo najbrž preživele naše stoletje. Brez ozira na dosežene uspehe je senzacija, že samo to, da je mogel ostati zmagovalac na treh zaporednih olimpijadah (1920, 1924 in 1928). Na VII. olimpijadi v Anversu je zmagal na 10 km in na isti progi v country teku, na VIII. v Parizu na 1500 m, 5 km in 10 km cross-country. L. 1928 v Amsterdamu pa ponovno na 10 km. In še ni izključeno, da bo tudi v Los Angelesu dobil svoj lovorjev-ve-

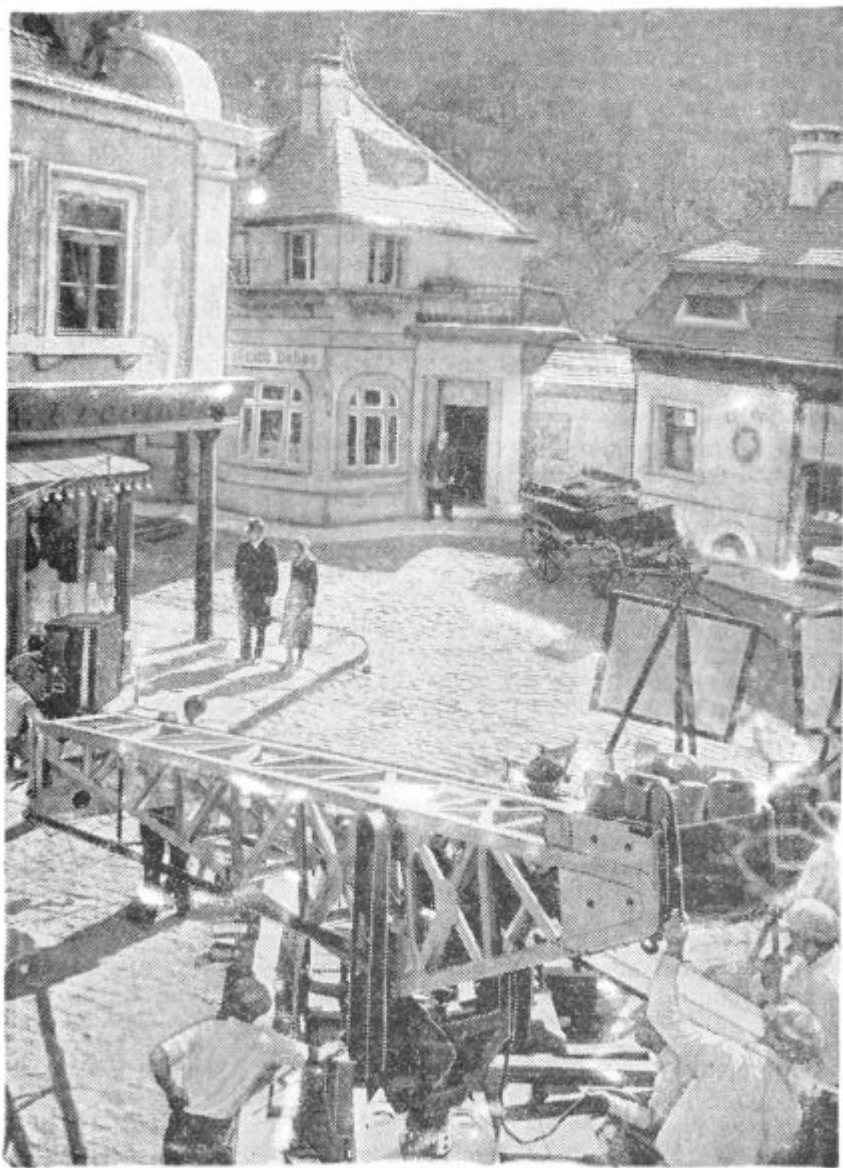
Načeljevanje na predzadnji strani.

ŽIVLJENJE IN SVET

STEV. 22.

LJUBLJANA, 29. NOVEMBRA 1931.

KNJIGA 10.

Pogled v filmski atelje
(Igralca pred filmsko kamero sta Nancy Carroll in Filip Holmes)

Pomlajeno sonce

Naša staro sonce šteje že najmanj 70 bilijonov let, kakor so dognali učenjaki in vendar sije še tako veličastno kot prvi dan. Navzlic brezprimerni potratnosti, s katero razsiplje svoje sile po vsemirju, se je ohranilo čudovito sveže. Dan na dan izžareva ogromno energijo v svetovni prostor, ne da bi znatno opešalo. Uganko te večne mladosti je kolikor toliko zadovoljivo rešila neka nedavno nastala teorija, ki pravi, da so vse zvezde, potemtakem tudi naše sonce, deležne nekega pomlajevalnega procesa, ki iznova podneti njih pojemajočo energijo. Profesor na univerzi v Upsali astrofizik dr. Zeipel trdi, da je opravilo sonce tako pomlajevalno kuro pred nekako 350 milijoni leti in da ni izključeno, da se utegne ta proces ponoviti.

Jakost izžarevanja pri našem soncu ni ravno velika, v primeri z drugimi mlajšimi sonci. Izračunali so, da izžarja vsak kubični centimeter gmote energijo ca. 9400 ergov ali 22 desettisočink kalorije, kar je razmeroma zelo malo. Toda gmota sonca je tako neizmerno velika, da bi tudi na razdaljo 150 milijonov kilometrov popalilo vse, kar je živega na zemlji, če bi nas ne varoval plašč atmosfere, ki prastreže dobršen del žarkovja. In od kod jemlje sonce svo to toploto?

Domneva, da sonce počasi izrablja lastne toplotne zaloge, ki jih je zaradi tega vedno manj, je popolnoma nemogoča. Če bi se sonce res ohlajalo kakor druga žarčča telesa, bi se morala njega temperatura vsako leto zmanjšati za dve stopnji, tako da bi vsa toplotna zaloga v nekaj tisočletjih pošla do kraja. Prav tako nemogoča je tudi Helmholtzova kontrakcijska teorija, ki pravi, da se na soncu nenehoma obnavlja toplota zaradi tega, ker se sonce krči. Zračunali so, da bi to krčenje lahko nadomeščalo izžarjeno toploto kvečiemu dvanaest milijonov let, če bi se sonce zgostilo iz neznansko redke meglice v današnjo gmoto. Moderna znanost je pa dognala, da morajo biti že naši oceani stari najmanj sto milijonov let sodeč po množini soli, ki je v njih raztopljena.

Zdravo energijsko bilanco sonca si lahko mislimo samo na ta način, da

se vsa energija, ki jo sonce potroši, sproti nadomešča v enaki izdatnosti. Med procesi, pri katerih se sproščajo znatne energije in ki bi prišli tu v poštev, je že vnaprej izločeno navadno gorenje. Tudi če si mislimo izgorevanje premoga v čistem kisiku, je pridobljena toplota preneznatna, da bi mogla odtehtati žarenje sonca. Plamen takega izgorevanja bi nas v laboratoriju slepil, toda na sončni obli bi se odražal kot temna pega. In naj bi bilo sonce tudi iz čistega ogljika, v najmanj 6000 letih bi zgorelo do poslednje trohice, pri tem pa bi dajalo komaj senco tiste toplote, ki smo je vajeni. Sicer je pa sonce tudi mnogo prevročje, da bi se moglo razlagati z navadnim zgorevanjem. Tudi zgorenine bi bile na njem nemogoče. Ogljikova kislina bi v obliki eksplozije razpadla v prvotne sestavine: ogljik in kisik in celo ti dve prvini bi se razkrojili v prasestavine materije.

Edini dovolj izdaten vir sončne energije je lahko razpadanje materije same, razpadanje njenih atomov. Ne prihaja pa tu v poštev razpadanje znanih radioaktivnih prvin: urana in radija. Ta dva elementa bi že lahko proizvajala potrebno veliko energijo: Sonce iz čistega radija bi sijalo celo močnejše, toda njegova trajnost bi bila premajhna. Radij izgubi že v dobrem poldrugi tisočletju polovico začetne energije, tako da bi moralo tako sonce prav kmalu ugasniti. Uran bi bil glede na trajanje primeren, toda sonce iz urana bi sijalo polovico slabeje.

Zakaj bi ne bilo mogoče, da se sonce krepi v razpadanju takih prvin, ki jih na zemlji ne poznamo. Ti elementi morajo biti mnogo težji od urana, ki je morabit celo neka vmesna razpadliva teh neznanih prvin. Ne bo pa mogoče dokazati teh elementov na soncu. Zaradi izredno velike atomske teže se koncentrirajo samo v jedru sonca, tako da se v sončnem spektru kažejo le njih lažje razpadline. Naša zemlja jih tudi ne more imeti, ker je poroiena le iz vnanjih sončnih plasti. Zaradi tega znanost te prvine lahko samo sluti in predpostavlja.

Po omenjeni novi teoriji razpadanje hipotetičnih prvin ni enakomerno. V nekem določenem stadiju sproži razpadanje spontano z velikansko ener-

gijo. Pri tem nastanejo nove vmesne stopnje radioaktivnih snovi, ki založe nebesna telesa z novo energijo in dostikrat celo v izdatnejši meri kakor pred izbruhom

Sam pa tja vzplamene na nebu nove zvezde, ali pa se začno drobne zvezdice ki so se poprej komaj videle, nenadoma vse bolj bliščati, dokier slednjič spet ne zatemne. Nekaterim zvezdam je lasno skoro periodično naraščanje in pojemanje svetlosti Poprej si tega pojava niso znali razlagati. Po sistematičnem opazovanju zvezd in primerjanju fotografičnih snetkov se odkrije vsako leto nekako 10 novih zvezd. Njih vzplamtevanje je tedaj aekki splošen pojav in se v bilijonih let lahko primeri vsaki zvezdi.

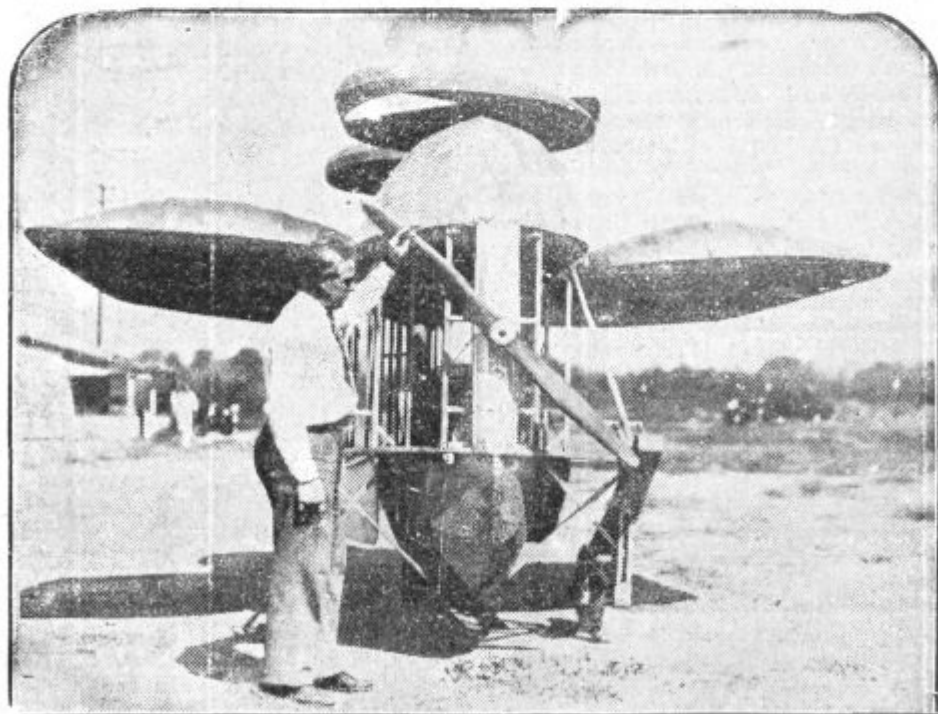
Morebiti je vsako nenadno vzplamtenje zvezde posledica spontanega izbruha radioaktivne energije. Pri nekaterih zvezdah so celo nesporno dognali navzočnost radioaktivnih prvin. Za nekatere zvezde pomeni izbruh energije

pomlajevalni proces, po katerem svetijo in žare močnejše kot poprej.

Dr. Zeipel misli, da je bilo tudi naše sonce deležno pred 350 milijoni leti sličnega pomladilnega procesa, iz katerega je vstalo v novem sijaju. Žarenje svetlobe in toplote se je neizmerno povečalo in obudilo tudi zemljo v novo življenje. Rastlinstvo in živalstvo se je poživilo v mladem soncu. Rastline so se bujno razbohotile, kakor v tropičnih močvirjih. Za živali je bilo hrane na pretek, tako da so lahko leno životarile, brez brige za obstanek. V spomin na to dobo so nam ostali mogočni skladi premoga pa okamenne okornih, neinteligentnih živali iz premogove dobe.

Prav mogoče je, da bo sonce iznova doseglo premienjalno točko in pretrajalo nov pomlajevalni proces. Na podlagi opazovanj na zvezdah si ta pojav lahko prav nazorno zamislimo: V trenutku izbruha se bo razlila po zemlji tako jarka svetloba, da jo bo človeštvo komaj

Novo letalo za navpično dviganje

Inž. Harry Cordy iz d'El Monta pri Los Angelesu je zgradil letalo, ki ima vrh trupa vodoravno tekoč propeler, s katerim se dvigne letalo navpično v zrak. Med dviganjem ali spuščanjem so krila zložena ob trupu in se razprostro šele v višini

prenašalo. 24 ur kasneje bo dosegel zemljo prvi vročinski val, ki bo požgal vse, kar je gorljivega in od katerega bodo zavrele reke, jezera in morja. Hkrati pa se bo zemlja že ovila v gost oblak sopare, ki bo zadrževala prediranje nadaljnjih vročinskih valov. Kar

je živega na svetu, ne bo vse poginilo. Tudi pred 350 milijoni leti so se ohranili posamezni zastopniki živalstva in rastlinstva. V ledenih globinah oceanov, kamor ne prodre sončni žarki, bo teklo življenje kakor poprej.

Rudolf Kresal

Tujec

(Nadaljevanje)

Iša je zrasla iz tal. Zrasla je kakor čez noc. Ljudje so strmeli vanjo kakor v čudež. Zdela se jim je kakor majhen, pošasten grad.

Njena vnanjost je imela v sebi nekaj silno trpkega, grenkega. Sivo, žalostno, čudno lepo pročelje, ki ni imelo nobenega okraska, je dal ubogim malim ljudem mesteca misliti. Nekaj časa so bili vsi zmedeni. Poslopje se jim ni zdelo grdo, le čudno novo in nenavadno. Ta ali oni je šel mimo njega celo z majhnim ponosom v sebi. Ali trpkost, ki jo je izražalo, tisto skrivnostno in nedoumljivo, ki so izražale preproste oblike, je marsikomu vzbujalo nerazumljiv strah. Ali zmedenost jih je kmalu zapustila. Znašli so in spet nastopili pot, po kateri so se hoteli otresti vseh hudih slutenj, se maščevati nad skrivnostnim možem, ker jim je porušil ves mir. V vseh sta zmagovala strah in sovraštvo do tučca. V glavah majhnih ljudi so se porajale vse bolj čudne misli o možu, in nenrenehoma so se vpraševali: Kaj je, kdo je, in odkod je.

Odgovora pa ni bilo od nikoder.

Tako so se nazadnje spomnili inženieria, ki je za hišo napravil načrt, in ki je molče spremljal tučca. Ob misli nanj so se čutili nenadoma sproščene. Zakleli so se in dvignili pesti proti njemu.

Inženieria se niso bali. On ni imel na sebi ničesar skrivnostnega. Načrt je sivo obloko. Imel je plave lase, in njegove oči niso razdelevale nič posebnega. Tudi hodil je tako, da ni vzbujal pozornosti. In vrhu vsega ljudem ni bil tuj. Vedeli so, da je inženier. In ta zavest jih je pomirjala. Motilo jih je le-to: da je on delal tako čudno, ne grdo ne lepo, a tako čudno hišo zoprnemu tučcu.

Vendar dalje niso ostali pomirjeni. V prsih jih je neprenehoma peklo. Večerne

sestanke pred hišami so opustili. Med njimi samimi je nastal prepir in razdor. Zdelo se je, kakor bi se bili preveč približali drug drugemu in preveč govorili. Na obraze jim je iznova legla utrujenost in zaspanost. Le zdaj so bili pogosto zamišljeni in znojajoči. Oči pa so jim oživele. Stopile so iz votlin in postale prežeče.

Inženjer je sedel v svoji sobi in z nagubančenim čelom strmel skozi zaprto okno. Vedel je, da mu v tem mestu ne bo mogoče ostati. Da je prišlo vmes nekaj nepričakovanega in težkega, česar si ni mogel pojasniti. Zdaj, ko je bilo delo dovršeno in je imel pred seboj življenje, ki mu je grozilo s praznino in brezdelnostjo, se je spomnil čudnega moža, ki mu je dal delati svoj dom. Vedel je, da ljudje o možu veliko govore, kako stikajo glave in ugibajo. Spoznal je, da je v tem mestu le zaradi tega moža postal nemogoč, da mu zaradi nje ga nihče ne zaupa dela. Vendar tega,

časar je napravil, mu ni bilo žal. Neprenehoma je gledal pred seboj svoje delo, ki je zrasió na tako čudovit način — z voljo dven.

Vstal je od mize in hodil nekaj časa po sobi gor in dol. Potem je sedel zamišljeno v naslanjač. Glavo si je podprl z rokama in zdaj pa zdaj pogledal na uro. Pričakoval je tujega moža. Njegov obraz je kazal globoko zamišljenost. Mislił je na prvo srečanje z mrkim možem.

»Kako je prišel...« se je spominjal prvega neznančevega prihoda. »Kako je govoril...! — Tiho je potrkal. V sobo je vstopil visoko zravnán, sivolas, z mladostnim obrazom, s pogledom, ki je v človeku vzbujal nerazumljivo tesnobo in spoštovanje. Pokazal mi je osnutek, ki sem ga sprejel brez ugovora. Čutil sem, da ima prav. Da je bilo vse, vsaka najmanjša črta premissljena, da je bilo v vsaki točki nekaj, kar je odgovarjalo njemu, ki se mi je zdel na prvi pogled nekam čudno skrivnostno umljiv. In potem... da, da, sam ne bi mogel napraviti drugačnega osnutka. Kakor da je on mene spoznal! Ali jaz njega? Kakor da je vedel, kaj se mi hoče, poznal moje hotenje, da bi v travi izoblikoval vse tisto, kar sem čutil dolga leta, da bi dal v kamen svojo dušo in duh časa, in tvar izoblikoval tako, kakor je potrebna človeku, ki ima svoje samoročno življenje in namen, ki mu ga daje po-

klic. — Čudno, da je prišel stárec prav k meni. Morda me je kdaj kje opazoval in izpraševal o meni. Kakšna gotovost je odsevala iz njegovih oči in njegovih besed, iz vsake kretnje, ki jo je napra-

vil z roko ali telesom. Vse, kar je govoril o hiši, kakšna naj bi bila zunaj in znotraj, mi je bilo nenavadno blizu. Navdajal me je občutek, kakor bi bil tik zraven mene govoril neki drugi jaz. Njegove besede so padale v dušo kakor železo na trdo, prožno zemljo. Še preden je končal svoje pojasnilo, in še preden je svoj osnutek, ki ga je neprenehoma popravljal, izpopolnil z zadnjo črto, sem vedel, kaj je hotel. Uganil sem njegovo misel. Samotar mora biti, ki je vse svoje življenje nečemu posvetil. Biti mora le dvoje: zdravnik ali kemik... Zagrenjen je do smrti in zdi se, kakor da so mu ljudje postranska stvar. Ali najbrž je to le videz. Njegove oči — premissljujejo kakor njegovo čelo in usta. In njegove prikrito odločne črte po vsem obrazu izdajajo močnega človeka, ki se neprenehoma zatajuje.

Inženjer je strmel v mizo, na kateri je ležal kup razmetanih papirjev. Čez nekaj časa je zamahnil z roko, kakor bi se hotel otresti mučne misli. V duhu je gledal neznanca, njegov obraz, ki je bil bel, kakor bi bil pol življenja preživel v temi.

Postajal je vse bolj nestrpen. Prišel je hodil spet po sobi, zdaj gor in dol, zdaj v krogu. Hotel se je iznebiti vseh misli. Čez nekaj časa pa se je nenadoma ustavil pred mizo, se udaril po čelu in pričel brskati med papirji. Potegnil je k sebi večji načrt in se zamislil. Potem je zmignil z rameni in zamrmral:

»Čudno, čemu neki mu bo tako velika hiša? Rekel je, da je sam. In zdaj ima tako veliko hišo.«

Na obrazu se mu je pojavila jeza. Vrgel je načrt na mizo. Takoj zatem je začel na stonnicah korake Ura je odbila enaist. V sobo je stopil tujec.

»Pozdravljeni.« je s prisiljenim nasmehom pozdravil prišleca in mu ponudil stol.

»Slabo ste razpoloženi, gospod!« je izpregovoril tujec in inženjerju ostro posleđal v oči.

Inženjer je v zadregi pričel spet brskati po papirju na mizi. Ni vedel, kaj naj bi odgovoril. Nastal je molk. Čez nekaj časa se je zbral.

»Oh, nič. Mašina neprijetnost,« je izpregovoril. »Kako pa hiša?« je hitro vprašal. »Ali ste zadovoljni?«

Mož je samo pokimal. Potem pa je kratko dejal:

»Gospod inženjer, saj veste čemu sem prišel.«

»Da, zdi se mi.« je s praznim glasom rekel inženjer. »Tu-le so načrti, ki jih morate imeti.« In pred tujca je položil nekaj velikih, drug vrh drugega položenih svetlomodrikastih platen, na katerih so bili zrisani načrti hiše.

»To že,« je rekel tujec, »ali račun bi rad,« je dostavil z malo prikritim dobrohotnim nasmehom.

Inženjerja je ta dobrohotnost neprijetno ganila. Zdela se mu je povsem nepotrebna in neutemeljena. Nehote je ponovil tujčevo besedo z istim dobrohotnim naglasom:

»Račun,« pa je izzvenela prazno, da je tujec začuden pogledal.

»Da,« je rekel, »račun bi rad. Dolžan sem vam vendar.«

»Dolžni? Morda!« je to zadnjo besedo inženjer izpregovoril z ledenim podarkom. »Kamen in delavce ste že plačali!«

Zastrmel se je v okno, kakor bi bil s tujcem pravkar vse obračunal. Potem je sedel v naslanjač, vzел z mize veliko knjigo in pričel listati.

Tujec je nekaj časa molčal. Skrivaј je opazoval inženjerja, ki so se mu od težko zatajevanega razburjenja tresli prsti. Vendar pa mu ni ušlo, da ga je tudi inženjer opazoval. Čez nekaj časa je z mirnim glasom izpregovoril:

»Kamen in delavce sem plačal, vaše-ga dela še ne. Želim, da mi poveste, koliko sem vam dolžan!«

Inženjer je knjigo vrgel na mizo.

»Meni niste ničesar dolžni!« je razburjeno rekel.

»Kako?«

»Meni niste ničesar dolžni!« je ponovil inženjer z ostrim naglasom. Njegove oči so dobile nekam jezen, skoraj razkačen izraz. Potem pa je tiše dostavil:

»To delo, ki je dovršeno pol streljaja odtod, je vaše, jaz sem mu dal samo podpis. Tako ste hoteli. Prišli ste k meni z načrtom, ki sem mu dal samo mere. Ideja in oblika sta vaši. Za to pa, če sem vašo idejo pravilno dojel, ne morem prejeti plačila, zlasti zato ne, ker se meni po vsem tem, kar se mi je v tem mestu pripetilo, upira vzeti od vas denar.«

»Zakaj?«

»Vse kaže, da nekaj ne more biti v redu!«

»Ali ste poslušali ljudi?«

»Moral sem. Nehote.«

»In? Kaj ste slišali?« je mirno vprašal tujec in z radovednim nasmehom dvignil glavo.

Inženjer se je presenečeno ozrl vanj.

»Ničesar!« je tiho odgovoril. »Le tako čudno se mi je vse zdelo.«

»No, in?« je vztrajal tujec v svoji narajeni radovednosti.

Inženjer pa je zdajci planil pokonci.

»Gospod!« je skoraj zavpil, »iz mene se ne boste norčevali!«

Možu so ustnice vztrepetale v trpkem nasmehu. Inženjer je med vzklikom stisnil pesti in jih še ni razklenil!

Zakaj se pes ne znoji

Pes se domala nič ne poti. Po pljučih namreč izloča toplotni prebitek ob dirkanju ali ob sončenju. Zategadej diha hropeč. Ako bi ovirali to sredstvo za izločanje vročine s tem, da bi mu začepili gobec, in ga pustili nekaj minut na soncu, da bi se mu znatno povečala temperatura, bi kaj naglo poginil.

Kitajske polepšice

Kitajci veljajo za najviljudnejše pleme na svetu. Ustvarili so si slikovit jezik, da olupšajo še tako grde predmete in pripetljaje. O uradniku, ki je preminul ne rečejo nikoli, da je umrl, pač pa, da ne pre-

jema več plače. O preprostem možu poročajo ob podobni priliki, da je postal prednik. (Tako je zavel Askerc v »Svetopolkovi oporoki: Kralj moravski nagne trudno glavo, duh njegov se preseli k očakom) Na Kitajskem izlepa ne boš slišal, da leži Ksaver Inšilanti pokopan na tem ali onem pekonalšču, ampak pravijo, da počiva v tem ali onem mestu starosti. Navadno gobo nazivajo: vilinski dežnik, pomarančo pa: zlato jabočko. Podkupit koga, da molči, se prevaja z: raztrositi spanje. Ni čudo, če prebivalci Nebeškega carstva štejejo zapadnjake za neolikane ljudi.

Na sledih postanka naše zemlje

Elani nemške odprave na Groenland so spet doma. Samotno leži na daljnih lednih poljanah grob voditelja in inicijatorja ekspedicije, učenjaka Wegenerja, ki mu ni bilo usojeno, da bi se bil vrnil s torišča svo-

je večja od polovice Evrope, leži ogromen, često nad kilometer debel ledni oklep. Le ozek obrežni pas in del severne polovice otoka sta poleti brez ledu. Na površini skoraj dveh milijonov kvadratnih kilometrov ni čutiti niti najrahlejšega diha življenja. Večni sneg in led pač nista redišči za organsko življenje.

In vendar je že mnogo raziskovalcev vseh narodov podvzelo študijska potovanja na ta najodljudnejši med nenaseljenimi koščki sveta. Znanstvene odprave na Groenland so skoraj še starejše od ekspedicij na severni tečaj, ki so se trdovratno ponavljale skoraj tri stoletja. In prav kot polarne ekspedicije so tudi potovanja na Groenland narekovali mnogokrat gospodarski interesi. (Glej »Spor za Groenland« v tekoči knjigi Žis, str. 102.) Od te zagonetne zemlje so si obetali neizmernih zakladov in takr ni čuda, če so posečali ta otok pod najrazličnejšimi pretvezami tudi vsakovrstni avanturisti, ki pa v tistem divjem svetu niso mogli priti na svoj račun. Resne znanstvene odprave na Groenland datirajo šele iz preteklega stoletja, vendar pa do novejšega časa niso mogle vzbuditi posebne pozornosti v širnem svetu. Večjega zanimanja je bila deležna šele danska ekspedicija, ki je kratko pred vojno pod vodstvom dr. Wegenerja prepotovala severni del otoka, a do kraja nam je odkrila ta svet šele poslednja Wegenerjeva ekspedicija, ki se je tako tragično končala s smrtjo znamenitega učenjaka. (Glej »Zadnje poročilo raziskovalca Wegenerja« Žis, knjiga 8, str. 621.)

V večnem ledu otrpneli Groenland je najbolj zanimiv za mineraloge. Geološka zgodovina te prastare zemlje, ki je preživela že sila burne dobe, nam ve povedati marsikaj dragocenega o tem, kako je čas izklesal današnje lice naše zemlje, zlasti še nje severnejših pokrajin. Zadnji čas pa je postala ta dežela zelo zanimiva tudi za vremenoslovce, ki so jo glede na njen silni vremenski vpliv krstili za »lednico Evrope«. Ogromna gmota ledu, ki je nakopičena na tem otoku, odločilno posega v evropsko podnebje. Groenlandski ledniki mole v Atlantski ocean, od njih se nenehoma krušijo velikanske ledne gore, ki jih zanaša tečajni tok proti rav-

Eskimka mati v praznji obleki

jega življenjskega dela. (Prim. »Usoda raziskovalca Wegenerja«, Žis, knjiga 9, str. 583). Toda njegovi tovariši z nezlomljivo silo nadaljujejo znanstveno delo, da se oddolže ideji svojega velikega voditelja. Vedno iznova romajo raziskovalci na Groenland — deželo večne zime.

Groenland, največji otok na svetu, je teren, kamor se je umaknila pojemajoča sila zadnje ledne dobe. Na površini, ki

niku. In te velikanske gmote ledu ohlajajo topli Zalivski tok, ki predstavlja nekakšno centralno kurjavo naše celine. Naše podnebje je zaradi tega v veliki meri odvisno od množine ledu, ki ga Groenland leto za letom pošilja na morsko potovanje proti ekvatorju. Hkrati pa je od tega odvisna seveda tudi naša žetev in pa, kar je za mnoge ljudi še važnejše — vsakodnevno vreme.

Namen zadnje odprave dr. Wegenerja na Groenland pa je bil v prvi vrsti: potrditev njegove lastne teorije o premikanju kontinentov. Nov dokaz, da se kontinenti resnično oddaljujejo ali pa približujejo med seboj, je bil sicer nepotreben, ker se je že s točnimi meritvami zemljepisnih pozicij s pomočjo brezžične telegrafije dokazala pravilnost naziranja profesorja Wegenerja. Zdaj je točno dognano, da se Groenland oddaljuje od Evrope vsako leto za 36 kilometrov. (Glej »Nastanek zemeljskih celin« Zis, knjiga št. 6, str. 562.)

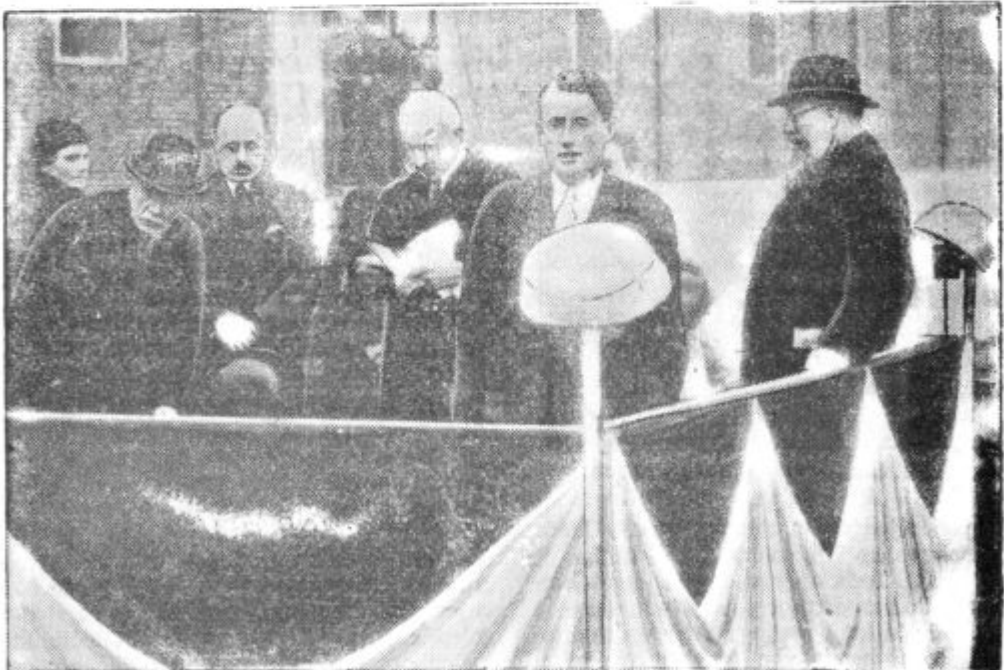
Kakor kažejo premogovi skladi na obrežju, je vladalo nekoč na Groenlandu toplo in suho podnebje. Sele v ledni dobi je stisnil deželo debel ledni oklep. Zdaj pa peza ledu polagoma odjenjava in otok vstaja k novemu življenju.

Slično kakor danes na Groenlandu, je bil pred kakimi 1500 leti tudi v severni Evropi. Skandinavija je bila prav tako pokrita z debelo skorjo ledu. Ko pa je po otajanju ledu pritisk odjenjal, se je

Groenlandci s svojim plenom

skalnat temelj Skandinavije dvignil za 250 metrov. In zdaj se tudi Groenland pripravlja, da odvrže nadležni oklep. Če se bo led tudi v bodoče tako naglo tajal kakor zdaj, potem bo ves otok v dobrih sto letih kopna zemlja. V današnjem stanju pa je Groenland podoben velikanskemu kotlu, čigar dno je potisnil led globoko pod morsko gladino, dočim se robovi polagoma dvigajo.

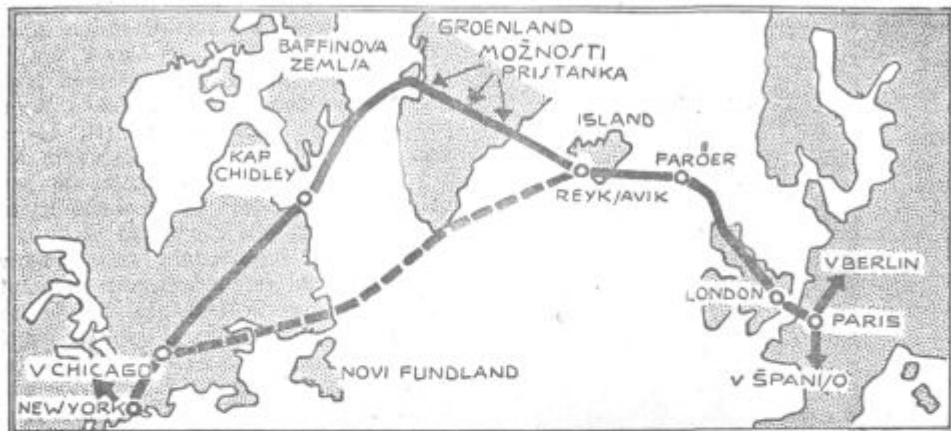

Povratak Wegenerjeve odprave

Levo (v trdem klobuku): Schmidt-Ott, bivši pruski naučni minister. V sredi z belimi lasmi): dr. Kurt Wegener, brat pokojnega prof. Alfreda Wegenerja. Ob mikroskopu: Anglež dr. Watkins. Prav na desni: danski ministrski predsednik Stauning (slika kaže pogled na častno tribuno v kodanjskem pristanišču)

Zadnja groenlandska odprava pa je razen omenjenih dognanj važna tudi še z nekega drugega vidika. Wolfgang Gronau je preletel deželo z letalom, da dožene če je osrednji Groenland pripraven za pristajanje zrakoplovov in letal. Če se izkaže, da je teren ugoden, potlej bo vodila bodoča zračna proga med Evropo in Ameriko preko tega otoka, kar bi pomenilo velikansko prednost pred vsemi dru-

Kanadi, iz česar sledi, da bi bila ta pot za moderna letala prava igrača. Ima pa ta severna proga tudi veliko napako. Vzdrževala bi se namreč lahko samo poleti, a razen tega bi se vsaj na Groenlandu lahko pristajalo samo ponoči, ker se podnevi tako blešči od sonca, da ne pomagajo nobeni zaščitni naočniki in se koža v nekaj minutah popolnoma ožge. Ljudje se bodo lahko zadrževali v teh

Zamišljena letalska proga iz Evrope preko Groenlanda v Ameriko. Debela začrtana proga bi vezala Evropo z Ameriko, ne da bi bilo treba preleteti 650 kilometrov prostrano morsko gladino. — Črtkana proga pa bi se uveljavila v primeru, če bi letala ne mogla pristati na Groenlandu.

gimi smermi, ki prihajajo v poštev. Proget bi se lahko vršil v etapah, ki ne bi bile daljše od 650 kilometrov, s čimer bi se dosegla neprimerno večja varnost kot pri direktni poti čez Ocean. Vsa vmesna pristajališča so že od narave začrtana, le Groenland pomeni še sporno vrzel.

Po tej zračni poti bi potrebovala pošta iz Evrope v Ameriko ali obratno le kakih 48 ur. Gronau, ki je preletel to progo v zastarelem letalu, je tudi pristal le na Farøerjih, na Islandu, Groenlandu in v

krajih samo ponoči, ko stoji sonce nižje na obzorju.

Vreme mora biti na osrednjem Groenlandu zelo ugodno, ker vlada tam trajno visok zračni tlak, tako da se tudi s te strani obetajo velike ugodnosti za severno zračno progo, ki bo — upajmo — tvorila v doglednem času najkrajšo zvezo med Evropo in Ameriko. (Prim. tudi »Podnebje in vremenske prilike v Arktidi«, Žis, knjiga 10, str. 123.)

Zemeljska toplota in ljudje

Protí ohlajanju je naša zemlja prilično dobro zavarovana. Varovalni plašč, ki zadržuje izžarevanje v vsemirje, je ozračje, v katerem igra kot izolator bistveno vlogo ogljikova kislina. Z meritvami so dognali, da bi se lahko dvignila povprečna temperatura ozračja za 5 stopinj, če bi se posrečilo množino ozračne ogljikove kisline podvojiti. To bi se pa šele zgodilo, če bi vsak zemljan pokuril 1000 ton premoga. Zdaj pa je poraba premoga ravno tisočkrat manjša, kar znači, da ljudje bore malo prispevamo k povečanju blagodejne toplote na zemlji.

Afriški zamorci

so pri rojstvu le malo svetlejši od svojih staršev. Nubijci pa se rode čisto črni. Jako redko se pojavljajo belčniki pri barvitih plemenih. Običajno imajo grozno življenje. Ljudstvo jih ima za domače božanstvo ali pa se jih ogiblje kakor hudega duha. Prav posebno so novorojenci pri avstralskih črnih Ves. Život je rumen ko med, okoli oči, ust, nohtov pa ima dojenec oslepo črne proge. Brež ko je dete le en dan na soncu, se prično te lise širiti po telesu, dokler otrok docela ne počrni. Šive ostanejo do konca dni zgoj dlanj in podplati.

Odkritje poslednje prvine

Ni še dolgo tega, ko je profesor na Cornellovi univerzi dr. Jakob Papish odkril element št. 87 in že spet poročajo iz Amerike, da se je zdaj posrečilo odkriti tudi poslednji element v mogočni zgradbi materije. Zasluga za to velevažno odkritje pritiče vodji fizikalnega oddelka na politehničnem inštitutu v

Dr. Jakob Papish

Auburnu (Alabama) dr. Fredu Allisonu. Novi element, ki ima v periodični lestvici prvin značko 85, spada v skupino halogenov kakor brom in jod, ter je prav tako trden kakor malo prej odkriti element 87. Doslej so ga našli prav malenkostne množine v morski vodi, dalje v nekaterih rudninah, v fluoritu, apatitu, monazitu, kainitu itd. kakor tudi v fluorovodikovi in bromovodikovi kislini.

Odkritje poslednje prvine pomeni važen mejnik v zgodovini kemije. Vse prvine, ki v komplicirani vzajemnosti tvorijo materijo, so nam zdaj znane. Razmotrivanje o elementarni različnosti prvin je dokončno zaključeno. Še pred pol stoletja taka kategorična trditev ne bi bila na mestu. Sodba naravoslovja, ki s trdno sigurnostjo izključuje možnost, da bi razen znanih utegnili obstojati na svetu še kak drugi elementi, je neomajno zasidrana na nekem dognanju, ki ga lahko prištevamo med najsijajnejše zmage človeškega duha. Spoznanje, da je element številka 85, ki ga je zdaj odkril Fred Allison, poslednja izmed neznanih prvin, temelji na znamenitem periodičnem sistemu, ki sta ga sestavila Rus Mendelejev in Nemeč Lothar Meyer.

Vsa prerokovanja kar jih je bilo kdaj izrečenih na svetu, so malenkostna v primeri z znanstveno napovedjo, ki sta jo ta dva učenjaka opredelila na suhoparni tabeli. V drugi polovici preteklega stoletja sta Mendelejev in Mayer spoznala, da vlada neka stroga periodičnost v sistemu kemičnih elementov.

Toda takrat ko sta učenjaka sestavila to razpredelnico, je bilo v njej še polno vrzeli, polno belih lis med imeni posameznih znanih prvin. Vsaka belina je pomenila neki še neodkrit, še neznan element. Toda Mendelejev in Mayer sta že takrat napovedala, da bodo nekoč zanesljivo odkriti vsi elementi, kar jih je predvidenih v njunem sistemu in določno sta napovedala celo, kakšna svojstva bodo imeli neznan elementi. Kaj kmalu se je izkazalo, da je bila drzna prerokba dejanski globok pogled v tajno prirodo. Ko so našli prvini germanij in galij sta se resnično v vseh karakterističnih svojstvih ujemali s pogoji periodičnega sistema. In tudi posej se je ta preroška tabela, razen nekaterih malenkostnih napak, izkazala skozi in skozi pravilna. Vanjo so se dali uvrstiti pozneje odkriti elementi in tudi najčudovitejši med njimi — radij.

Še bolj se je spopolnila Mendelejeva tabela s pomočjo röntgenskih spektrov posameznih prvin, ki jih je uspelo na tej podlagi še strožje urediti v periodičnem sistemu. Že od 1913 velja za neomajno dejstvo, da obstoja natanko 92 prvin, med katerimi jih je bilo do začetka 1931 znanih že 90. Vrzeli sta ostali le še za 84 elementom polonijem in pred 88 elementom radijem. Prvo vrzel je zamašil pred nekaj meseci kemik Papish, ki je odkril element 87. zdaj pa so v Ameriki izbrisali še poslednjo belo liso, s čimer je za vse večne čase spopolnjen sistem kemičnih prvin.

Dejstvo, da zdaj poznamo vseh 92 prvin, pa nima pomena zgolj za naš ožji svet. S pomočjo spektralne analize je znanost dokazala, da niti na najoddaljenih otočičih vseirskega prostora ne žare snovi, ki bi bile drugačne od teh, iz katerih je sestavljena naša zemlja. Morda se dobe krije na zvezdah prvine v drugačnem fizikalnem stanju, toda v bistvu so popolnoma enake zemeljskim. Sestava svetovja je jasno razornjena pred nami.

Nič novega pod soncem . . .

Prav je imel Ben Akiba, ki je trdil, da je vse, kar smatramo za novo, bilo že davno pred nami na svetu.

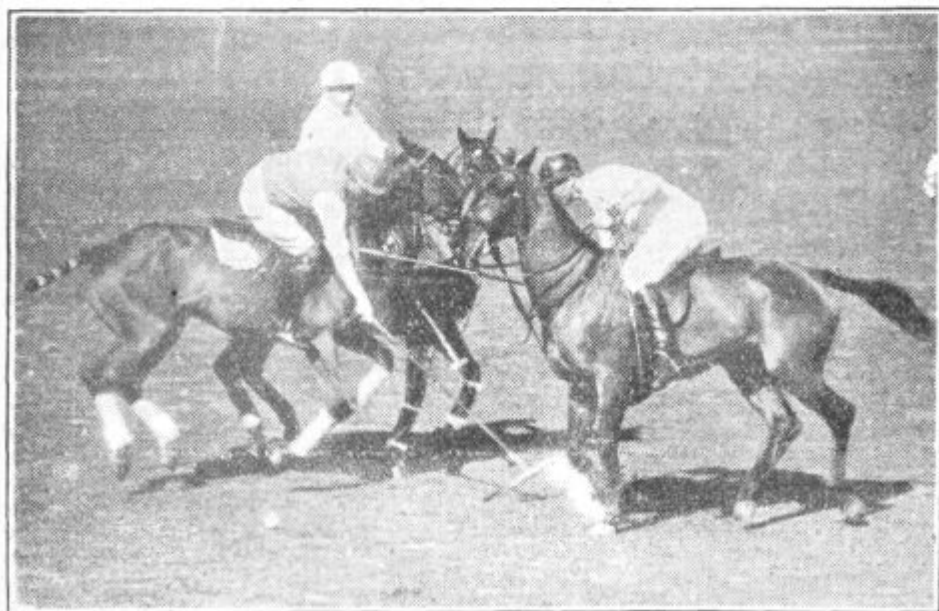
Tako je tudi s sportom, oziroma z različnimi »modernimi« sportnimi panogami. Že pred 2000 leti so poznali večino naših so-

dobnih sportov, kar dokazuje, da je dajal človek v vseh časih prednost gotovim sportnim vrstam in igram.

Naš obzornik bo priobčil serijo slik, ki bodo nazorno pokazale sorodstvo med sportnim duhom pradedov in sodobnikov.

Polo v sedemnajstem stoletju

Moderni polo v Zedinjenih državah

Ali so Angleži ljudje?

Neki Holanec, ki živi že pol človeškega življenja na Angleškem, načenna v zajetni knjigi, ki jo bo sicer razumel tudi povprečen človek, vprašanje, da-li so Angleži ljudje. To je vprašanje, s katerim so se borili, čeprav ne tako jasno in izrazito, že desetletja mnogi tujci, ki jim je usoda določila daljše bivanje na zapadnih otokih.

»Komaj sem prvič obiskal Angleško,« poroča Holanec, »sem dobil vtis — in to še preden sem se naučil tamošnjega jezika — da predstavljajo Angleži nekaj, česar ne moreš označiti za nadčloveško ali podčloveško, kar pa leži vendarle izrazito izven vsakega človeškega, in ta vtis se je z vsakim letom mojega bivanja na Angleškem le podkrepil.«

Utemeljitev tega izraza je vsekakor vredna, da vzameš knjigo v roke.

Renier, tako se imenuje pisatelj (knjigi pa je naslov »The English: are they human?« in je izšla v londonski založbi Williams and Norgate), kaže, kako vstopa inozemec kot vznemirjajoč element neke dinamične motnje v angleško okolje; dokazuje z zabavnimi primeri, kako smatrajo Angleži brez dolgega pomisleka ne samo svojo deželo za najlepšo in najboljšo na zemlji in same sebe za »izvoljeno ljudstvo božje«, temveč da so preko tega prepričani še o tem, da je vse ostalo pri njih, celo podnebje »najboljše na svetu«, čeprav se polašča v kulinarčnih zadevah morda lahen dvom tudi najbolj zvestega vernika tega naziranja.

Potem preiskuje Holanec ob problemu angleškega živalskega fetišizma, pri katerem se družijo »jokava sentimentalnost« z »grozovito krvožejnostjo«, globočine albionske duševnosti, v katero prodira z orožjem moderne analize popolnoma, kadar govori o »odrinjenjih«, o boječnosti angleškega gentlemana, ki mu to deško boječnost štejejo naravnost v zaslugo, o preziranju izobrazbe, o nedostatnem čutu za zgodovino, ki jo nadomešča vnanji tradicionalizem, o grozovitosti angleške pravice in pomanjkanju prave, notranje vernosti, o vseh stvareh, ki so vsem tujcem znane do sira, če je živel dovolj časa na Angleškem da je prešel preko prvih čistot vnanjih vtisov.

Renier pri tem priznava, da ima vsa angleška kultura tudi svoje zelo določene prednosti in da ima n. pr. za marsikateri seksualni problem pošteno, dostojno rešitev. Bistveno razlago nahaja v tem, da gleda Angleži skozi življenje, »kakor da bi bili vsi njegovi trenutki del predpisanega, svečanega obreda«. To pojasnjuje brez nadaljnega sovraštva, ki ga goji povprečni Anglež do genija, ki preti, da požene vse ovire v zrak. To pojasnjuje tudi tujcu čisto nerazumljivo in še česče smešno vzdrževanje izročnih oblik in formul, vsega, niti ne slikovitega šarenja z lasuljami in kostimi, s katerimi se angleško javno življenje tako rado obdaja.

»Oblike in formule in način, kako se lotiš kakšne stvari ne stvar sama na sebi, to je v njihovih očeh važno. Toda v srcu so prevratniki.«

Temu bo pač tako, kajti Angleži gotovo niso bili vedno takšni, kakršni se nam vidijo danes. Tucat verzov iz Shakespeara zadostuje, da nam to pojasni; angleška literatura 18. stoletja je veliko manj znana — in to upravičeno — a vendar mnogo pojasnjuje. Holandski avtor se je potrudil, da osvetli izvore moderne nečloveškosti Angležev, kar se mu posreči z globoko zajemajočo, a pri tem vedno zabavno preiskavo.

Konec zveni pomirljivo in poln upanja:

»Zdi se, da je velika razlika med Angleži in inozemci, ki vzbujajo v inozemcih občutek, da so Angleži bitja izven normalne človeškosti, nastopila šele v zadnjih sto letih, da še ni objela angleške vasi in tudi mestni proletariat le v majhni meri, dočim izdajajo celo ljudje, ki vzbujajo v tujih obiskovalcih Angleške občutek te globoke razlike, v svoje ravnanje nekoliko sledov globlje človeškosti, ki dremlje skrita v njih notranjosti.«

Oton Warburg

Letošnji Nobelov nagrajencec za medicino.

Otto Warburg se je rodil 1883. Oče, Emil Warburg je bil kasnejši predsednik nemškega fizikalno tehničnega zavoda, poprej pa je bil profesor fizike na univerzi v Freiburgu.

Prof. Warburg

Warburg je studiral in si pridobil doktorski naslov iz naravoslovja in kemije v Berlinu, za doktorja medicine je pa promoviral na vseučilišču v Heidelbergu, kjer se je tudi habilitiral. Potlej je delj časa delal na zoološkem inštitutu v Napoliju. Takoj po vojni je postal član Inštituta cesarja Viljema za biologijo in pozneje tudi vodja tega oddelka. Pred kratkim pa si je z Rockefellerjevo ustanovo uredil lasten inštitut za proučevanje staničevja.

Warburgovo poglavito delo je bilo proučevanje dihanja in presnavljanja v staničah. Dokazal je, da je navezано dihanje stanic na trdne stanične snovi, in sicer pri rastlinah na tako zvane kromatofore, ki si jih lahko predstavljamo kot nekakšno trdno, z barvili prepojeno ogrodje, pri živalih pa na izoblikovane stanice (ne na sokrvične tekočine), v katerih se vrši dihanje ali oksidacija staničnih sestavin. Potrdil je tudi že starejšo domnevo, da je železo v dihalnem fermentu v krvi bistvena sestavina za pravil-

no izgorevanje pri dihanju. Za odkritje dihalnega fermenta, za razlago njega prirode in učinka mu je bila priznana Nobelova nagrada.

Veliko pozornost so vzbudila tudi Warburgova raziskavanja o presnavljanju stanice raka. Učenjak je dokazal, da stanica raka, v nasprotju z vsako drugo zdravno, normalno stanico lahko raste in se razmnožuje, ne da bi potrebovala kisika, v čemer je ravno nje največja nevarnost.

Vsa Warburgova raziskavanja se odlikujejo po sijajni eksperimentalni tehniki, originalni miselnosti in ostri zastavitvi problema.

Joža Bekš

1. XII. 1931

*Enajst so pomladi dehtele nam rože,
v strnišča enajstkrate smo brazde pisali
mi mladi orači in vanje zrn klenih
goré smo zagreblí — In kaj nam je vzkliťo?
In kaj enajstero nam žetev jeseni
je v gumna prostrana in kašče nasulo?*

*Pisali smo brazde in vanje sejali, —
A zrnje končala so huda vremena,
še preden ga gruda je topla objela,
še preden življenja kali je spočelo.
Jeseni so prazne nam zevale kašče,
in glad je zemljó nenasitní prepredal. —*

*Vremen Krotitelj, dvanajsto pomlad
poljane si plodne sam preoral,
sam brano povlekel in njivo oplel,
jo sam blagoslovil in sam posejal.*

*V razoru smo stali nemi orači
in čakali v troje, kaj vrže jesen. —
Ze klas se globoko je k tlom prínogibal
in poln je bil, zrnat in zdrav in klen.*

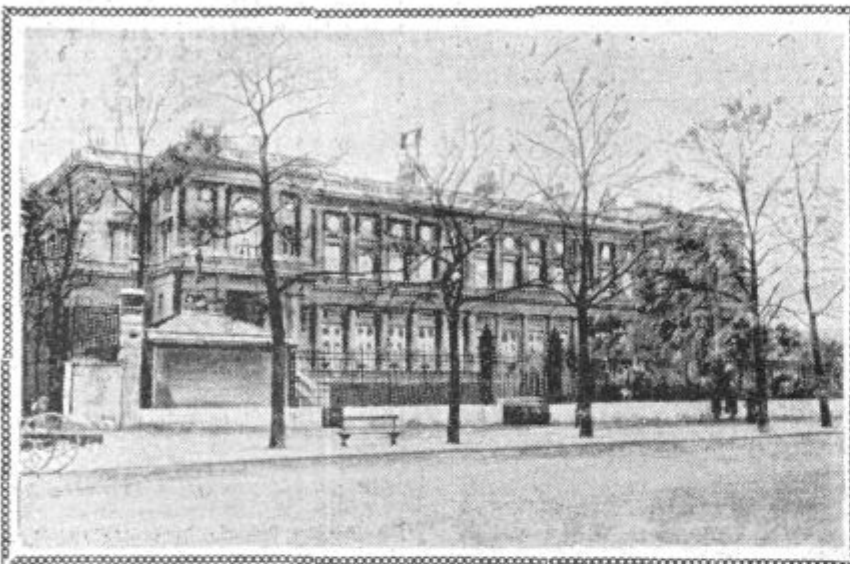
*V razoru smo stali nemi sejalci
ko teklo Ti je izpod srpa zlató
in v čudežno lésen ob zvrhanih kaščah
strmelo začudeno nam je oko.*

*Trinajstíť v neskončnost vtónilo je leto,
odkar smo dom skupni si bratje zgradili,
a bili slabiči smo, ne gospodarji —
Ko smo blagoslavljali setev pomladno,
je kletov nesloze urekla vremena
in zemlja požrla je z zrnjem plodove.*

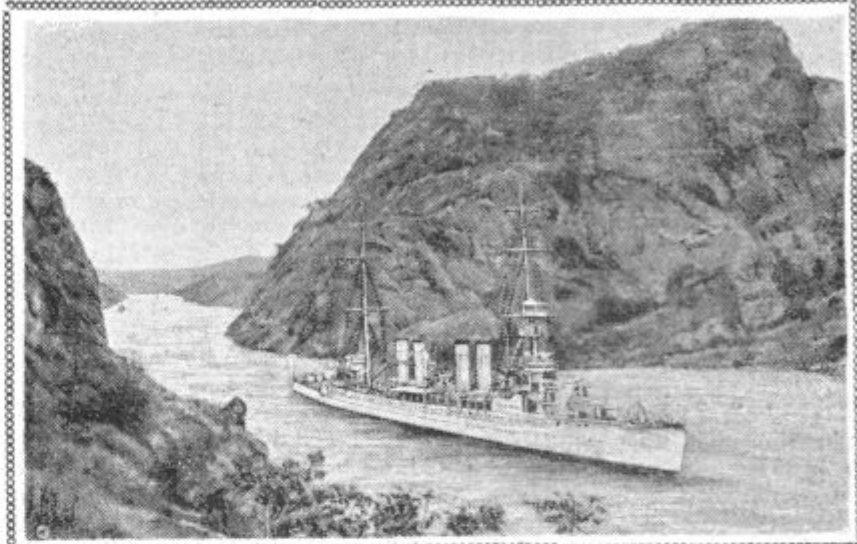
*A danes ko znamo, da roka Niegova
pravice deli nam in dom blagoslovlja,
v hodu jeseni in dobra vremena
vsi stonje volje in vedrega čela
za Krotilem-sejalcem po brazdi stonimo
in v slogi se bratski tesno objemimo! —*

SLIKE IZ ŽIVLJENJA IN SVETA

Levo zgoraj: Poročje francoskega vnanjega ministarstva, kjer se vrši zgodovinsko izredno zasedanje sveta Društva narodov, ki razpravljajo o kitajsko-japonskem sporu. — Levo spodaj: Romunski minist. predsednik prof. Jorga v sestanku najvišjih pravoslavnih svetnikov na poti k otvoritvi parlamenta. — Desno zgoraj: Panamski prekop, ki so ga morali začasnó zapreti. — Desno spodaj: V Nici stala poročila sinova hiderabadskega kralja, najbogatejša kneza na svetu, dvema princesama, od katerih ena hči bivšega turškega kalifa. — Sredi slike bivši kalif, na njegovi strani njegova hči. Indska princesa stoblečena v slikovite noše in ovčena s cveticami.

Lucien Giudice

Črni bolid

Ilustrira Fran Skodlar

Star duhovnik iz Kornovalja je povabljen na skrivnostni bretonski grad Karadek, kjer ga sprejme tridesetleten čvrst mož, očitno preplašenih potez. Izpovedati se hoče in razodene svečeniku zgodovino velike tajne, a ne more dokončati. Zato prepusti častitemu možu spis o tej krivdi. Ko prečita, naj se oglasi v sosedni sobi, če želi še kaj govoriti z grešnikom, ako ne, ima prosto pot proti domu. Naš duhovnik nadaljuje:

* * *

Nič nisem odgovoril na to prošnjo, izrečeno s pridruženim ihtenjem. Vzel sem liste, ki mi jih je molil ta mož...

Ko sem ostal sam v pisarni, sem storil, kakor me je prosil: sedel sem za mizo in čital:

Decembra 1929.

O božiču se združimo vsako leto okoli matere. Odkar nama je umrl oče, Alfred Cassare, moj brat in jaz nikoli ne zamudiva prilike, da se sestaneva osorej v materini hiši, kjer oba prebijeva svoj letni dopust, kakih štirinajst dni, poleg vrle starke. Charles, moj brat, dela v Parizu, jaz pa v Marseillu. Daleč sva od rodne vasice v bordojski pokrajini! Zato pa je veliko veselje enkrat na leto, ko se snidemo vsi trije... Tega 23. decembra 1929 sem prišel nekaj ur pred svojim bratom... Prihod prvega od

naju je vsako leto za mamo enako presenečenje, kajti Charles in jaz sva dvojčka in najina podobnost je tolikšna, da mati vselej omahuje, kako naj po imenu pokliče, kadar prispe prvi izmed naju ter odpre vrata v kuhinjico, kjer naju mati vsakega 23. decembra čaka pri ognju z nestrpnostjo, ki si jo lahko mislite... Zato se je blaga mama navadila, da naju sprejme z edinim vzklikom: »Oh, sin-ko!« medtem ko ji dve solzi zdrkneta po nagubanih licih... Nekaj ur pozneje, ko se pokaže tudi Charles, se isti ganljivi prizor ponovi... Tako ju ljubi vrla starka, oba svoja sinčka!

— — —

Že nekaj dni, odkar sva z bratom v selu, opažam v tem kraju tujca, ki se je nastanil v hotelu »Atlantiku« in preži na naša pota. Toda ne zmenim se kdo ve koliko za to, saj Charles in jaz po navadi vzbujava pozornost, kadar se skupaj sprehajava...

Davi pa sem šel sam z doma. Charles je ostal pri materi, da bi ji pomagal. In tujec me je jako vljudno ogovoril:

»Oprostite, gospod, ali bi smel nekaj trenutkov kramljati z vami?«

Mož, ki me je tako vprašal, jako po tuje zavija, drži pa se vobče dostojno, tako da ga moraš spoštovati... Stopim za njim.

»Odveč bi bilo menda vprašati, ali je tisti gospod, ki vas običajno spremlja na vaših sprehodih, vaš brat?«

Z nasmehom prikimam.

Medtem ko je pozvedel o kraju, šegah in običajih ter o podnebjju, me je neznanec spremil onstran zadnjih vaških hiš po veliki cesti, ki drži na Bordeaux. Z lahkoto skakajoč od predmeta na predmet me je potem iznenada vprašal:

»Kaj delate v svojem življenju? Po vaši opravi sodim, da ne živite scalno tu?«

»Zares, enkrat na leto prihajam v vas, in sicer osorej: v Marseillu sem: bančni uradnik!«

»Pa vaš brat?«

»Moj brat služi v Parizu pri nekem menjalcu!«

»To se pravi,« sklene tujec, »da ne dobivata dosti nad tisoč frankov na mesec vsak?«

Prikimal sem... Tedaj pa mi reče moj nenavadni tovariš zopet brez zadrege:

»Kaj pa bi vidva z bratom dejala, če bi vama kdo ponudil kakih tisoč frankov

na teden, z upanjem, da no nekaj mesecev prejmeta precejšnje imetje?»

Veliko razburjenje se mi je bralo z obraza: vsak po štiri tisoč frankov na mesec! Pa saj je to že pravo bogastvo za mamico! Bliskoma mi je ta misel prešinila možgane: mož vidi, da me je njegova ponudba omajala...

»Evo moje posetnice. Pričakujem vaju za jutri ob desetih v sobi št. 27 hotela »Atlantika«... Tedaj se boljše pomenimo o vsem tem. Za zdaj pred vsem to: da ne črhnete o tej stvari svojim sorodnikom, ako jih imate... Pozneje boste razumeli, čemu ta molk...«

Naglo mi je segel v roko in me pustil samega na cesti... Vidim ga, kako se gubi na ovinku ozkega pota, ki drži na razvaline starega gradu.

Na posetnici čitam: John William Kallingster.

Napoved tolikšnega zaslužka naju je zmotila, da sva šla vsaj obiskat takega mecena. Charles ni nič kaj zaupal, pa sem hitro izpodbil njegovo bojazen... Natanko ob desetih potrka na duri sobe št. 27 v hotelu »Atlantiku«... John William Kallingster nama odpre, rekoč:

»Priatelja, vajina točnost me veseli, izvolita vstopiti, da se porazgovorimo.«

Plaho sedeva s Charlesom v naslanjača, ki nama jih pokaže gostitelj. Iz lične tobačnice potegne smotko, jo prižge in se spusti v pomenek:

»Najprej: sprejmita ali zavrnita, kar vama bom predlagal, na eno morata pristati: kar bosta slišala, morata pozabiti onstran teh vrat... sicer...«

Johnu Williamu Kallingsteru se je v obličju pokazal hudoben izraz, kakršnega še nisem poznal pri njem... Midva priseževa, da bova molčala o vsem, kar bova čula... Charles je bled... tudi jaz moram biti zatrdno tak...

»Najprej vam moram reči, da bi bila pač neumna, če bi odbila mojo ponudbo... Vendar človek nikoli ne ve... Zato se rajši na vse strani zavarujem... Ponavljam: vidva bi veliko tvegala, če bi kesneje ta ali oni količkaj izblebetal o tem... Torej velja...«

Zarotiva se drugič...

Še vedno stoječ pred nama, možak krepko potegne trikrat dim iz svoje cigare »Henry Clay«, kot bi hotel dobro zbrati svoje misli: velik, težak sinji oblak mu za hip ovije odločno glavo... Kallingster upre stopalo na prečko pri stolu, si nasloni komolec na kolena, čvrsto potegne iz smotke in naposled blagovoli nadaljevati:

»Stvar je tale: Že dolgo iščem, kar sem tu našel, namreč dva možka, ki sta si tako podobna, da ju ni mogoče razločiti... Ker torej ustrežata nad vse ugodno tem pogojem, vama povem, da vaju bom brez pomisleka obilo plačal, da si zagotovim vajino sodelovanje...

Sodelovanje? Prav za prav malenkost: da se navadita voditi aeroplan in pozneje privolita v vse, kar se bo zahtevalo od vaju... Skratka, prosil vaju bom samo to, da za šest mesecev odložita vsakršno osebnost, pa naj si bo še takšna, in če sklenemo dogovor, vama zato podnišem vsakemu svoj ček za 25.000 frankov... po vrhu vama zagotovim za

prvega pol leta po štiri tisoč frankov na mesec in ako se stvar obnese, dobita vsekakor zadosti denarja, da vama potlej ne bo treba nič več delati... Za vse to — šest mesecev vajinega življenja, to je pač malo, priznajta... Kaj pravita na to?«

John William skuša čitati iz naju... Midva si ne upava odgovoriti... Nazadnje se odločim, samo da bi kaj zinil:

»Res, vse to je jako mikavno... ampak kaj bo treba storiti. Nič nepoštenega, jelite?«

Kallingster mi mahoma seže v besedo:

»Kaj pa razumete, ko pravite: nepošteno? Ali se hočete bolj natanko izraziti?«

To je izrekel suhoparno... Kakor da me je polil z mrzlo vodo... Ne vem kaj odgovoriti... Kallingster porabi priliko ter nadaljuje:

»Mir besedi... Odgovorila bosta z da ali z ne... Še enkrat rečem, zahtevam malo v primeri z velikanskimi koristmi, ki vama jih nudim... neznatnima uslužbencema z nekaj sto franki na mesec... Gre pa za tole: hočem, da v prihodnjem maju en sam človek preleti progo Pariz-Newyork... Ta mož se bo inenoval Georges Rochin... ker imam listine in pravice na to ime... Milijoni se dajo zaslužiti... nevarnosti

pa ni... Hočeta biti Georges Rochin? To je vse.«

John William Callingster je povedal vse to v eni sapi. Najinega odgovora željno čaka, njegove oči strme zapored v najine. Ker molčiva, nadaljuje:

»Še ne razumete... Pa vendar je jako umljivo: za nas bosta dva Georgesa Rochina... eden pri odhodu... drugi pri prihodu... Takisto bosta tudi dva črna bolida... eden bo odrinil... drugi pa prispel... Toda za vse druge ljudi bosta isti mož in isti stroj preletela šest tisoč kilometrov...«

In razvija svoj peklenski načrt:

»Po velikanski reklami bo torej ob dogovorjeni uri eden vaju zapustil Le Bourget, drugi pa bo komaj 200 kilometrov od ameriške obale v varnosti čakal na brodu, za ta namen prikritem, določene ure, da poleti proti New Yorku, namreč ure, ko bi bil moral stroj iz Le Bourgeta prileteti do tja, kakor je bilo preračunano. Saj me pač razumeta: prvi avijon bo letel samo nekaj ur po svojem odhodu, le toliko, da se ponoči spusti na Irsko morje, kjer bo prijateljski čoln sprejel letalca in pogreznil stroj. Skratka, vse to je nared... črna avijona, do pičice enaka, sta pripravljena: eden na Francoskem, drugi na svojem brodu, ki je sedaj zasidran na severu od Angleške... Manjka samo še obeh Georgesov Rochinov... Sprejmeta?« (Dalje)

Stendhalova pisma

Comœdia je prebrčala 6 pisem Stendhala, žigar roman »Rouge et Noir« leži že več let pošlovenjen pri ničem založniku. 4 je prejela gospa Pasta, pevka in tako izvrstna igralka, da jo je Talma hodil občudovati. Prikazujejo že dolgo pozabljen svet. Dve pa spadata med najlepše, kar je napisal ta presenetljivi možak, ki nam ugaj še celo tedaj, ko nas žali. Prvi francoski prevajalec Goethejevega Fausta, Albert Stapfer, je dobil v roke vsa ta pisma. V enem najdemo naslednje vrstice, ki te osupijo pod peresom zakrknjenega samca: »Iskreno vam čestitam, da ste našli družino za življenje. V zakonu se morda dobijo trenutki nestrpljivosti, a nikdar črna, globoka puščoba samskega stanu! Vaš značaj je vzvišen, pravičen in trden. Brez laskanja povedano: od vseh mladeničev, kar jih poznem, bi bil jaz vas izbral za moža svoji hčeri, če bi jo imela. Pravici na ljubo hodil dostavljeno, da je tačas — v septembru 1835 — Henri Beve, kakor se glasi Stendhalovo pravo ime, holoval za hudo mrzlico, da že 27 dni ni večerjal in da je nad Civitavecchijo razsajala močna jugovina.

400 letnica smrti verskega reformatorja

24. novembra 1531 je umrl veliki švicarski reformator Johannes Heussgen-Ökolempadius.

Dr. Vlad. Travner.

Francoske kolonije

(Nadaljevanje)

B. Sedanji francoski kolonialni imperij.

Celokupno ozemlje Francije to in onstran morij obsega sedaj nad 13 milijonov km² z okrog 100 milijonov prebivalcev. Po površini prekašata Francijo samo Vel. Britanija z dominijoni (39 milj. km²) in Sovjetska Rusija (21.2 milijona km²). Več prebivalcev kot Francija imajo Velika Britanija (465 milijonov), Kina z Mongolijo in Tibetom (430 milj.), Rusija (135 milj.) in Zedinjene države (120 milj.). Francija spada torej po površini in po številu prebivalstva med prve sile sveta.

Od celokupnega francoskega ozemlja odpade na domovino 551.000 km² s 40 milijoni prebivalcev, na prekomorski imperij pa 12.477.000 km² s 60 milijoni ljudi. Razmerje med obema deloma znaša torej po površini 1 : 22, po številu prebivalstva pa 2 : 3. Porazdelitev imperija na posamezne dele sveta kaže naslednja preglednica:

Del sveta	Površina		Prebivalstvo	
	v km ²	v %	skupno	v %
Afrika	11.355 000	91	35.400 000	58.5
Azija	1008 000	8	24.000 000	40.5
Amerika	92.000	0.7	520 000	0.86
Oceanija (Avstralija)	21 000	0.3	80 000	0.14
Skupno	12.477 000	100	60.000 000	100

Iz navedenega izhaja, da je središče francoskega kolonialnega imperija v Afriki, kjer obsega nad 91% vsega ozemlja in skoraj 60% vsega kolonialnega prebivalstva. Posvetva v Aziji obsegajo sicer le 8%; pomembna pa so po številu prebivalcev. Kolonije v Ameriki in Oceaniji so neznatne.

Vrhovno nadzorstvo nad Prekomorsko Francijo ima kolonialno ministrstvo. Politično moremo deliti francosko kolonialno posest v tri skupine: 1. vazalne države, 2. kolonije, 3. interesne sfere. Vazalne države so v Afriki bejrat Tunis in sultanat Maroko; v Aziji pa cesarstvo Anam, kraljevina Kambodža, 3 laotske države in Sirijska federacija, ki ima od septembra 1920

naslov države. Nekdanji vazalni državi (kraljevini) Madagaskar in Tahiti sta postali koloniji. Vazalne države imajo lastne poglavarje, ministrstva, upravo in zakone.⁵ Francoska vlada pa ima vrhovno nadzorstvo, ki ga izvršuje po svojih funkcionarjih (vrhovnih komisarjih, generalnih guvernerjih oz. rezidentih). Ti imajo vsod odločilno besedo, četudi izvršujejo svoje naloge običajno v sporazumu z domačimi oblastmi.

Kolonije upravljajo guvernerji oz. generalni guvernerji, ki so navadno obenem najvišji vojaški poveljniki. Posebno stališče zavzema Alžir, ki ima omejeno avtonomijo. Kolonija je razdeljena na province Alger, Oran in Constantine, katerim načelujejo prefekti. Skoraj vsa javna mesta so pod gotovimi zakonitimi pogoji dostopna tudi domačinom. Od 1898 ima Alžir svoj lasten proračun, ki ga določa vsako leto posebna komisija, obstoječa iz Francozov in izvoljenih domačinov.

Interesne sfere so neobljudena ozemlja kakor puščave, savane in pragozdi, ki imajo predvsem strateški pomen.

Kakor omenjeno si je pridobila Francija skoraj vsa svoja ogromna posestva v letih 1830 do 1920 (predvsem v drugi polovici preteklega stoletja in po svetovni vojni) deloma z mečem, deloma s spretno diplomacijo. Svoj imperij pa si je ohranila in utrdila s kulturnim t. j. upravnim, narodno gospodarskim in prosvetnim delom. V tem obetih tudi veličina francoske kolonizacije. Vojaku in diplomatu so sle-

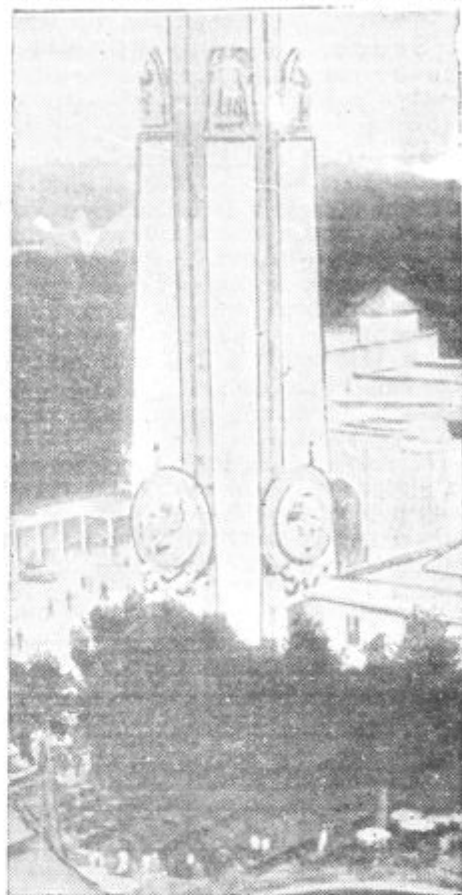
⁵ Maroški sultan je tudi verski poglavar v svoji državi. V španskem delu Maroka ga zastopa kalif v Tetuanu.

dili uradnik, kolonist, zdravnik inženjer, učitelj, misionar, umetnik in znanstvenik. Opisati to ogromno delo je v okvirju te razprave nemogoče. Zadostujejo naj naslednji podatki.

Francija je napravila povsod — četudi večkrat z brutalno silo — red in mir. Zatrila je barbarstvo, puščave kakor ljudožrstvo, suženjstvo, krvno osvelo, roparstvo, čarovništvo itd. Zajamčila je vsem prebivalcem popolno svobodo narodnosti, jezika, veroizpovedi in vesti. Dala jim je zakone, ki odgovarjajo njihovim potrebam, običajem in kulturni stopnji. Spremenila je nekdanje puščave, savane, pragozde in močvirja v rodovitno, skrbno obdelano zemljo in upeljala koristne živali in rastline. V Alžiru, Tunisu, Maroku, Indokini in Novi Kaledoniji je otvorila celo vrsto rudnikov, solin in premogokopov. Ustanovila je mnogo novih naselbir in zgradila oziroma uredila številna pristanišča, avtomobilske in navadne ceste, železnice, brzozjavne, telegrafske, telefonske in radio postaje, jezove, kanale, vodovode, električne napeljave itd. Tako so nastale n. pr. v osrednji Afriki, ki je bila še pred 40 leti skoraj neznana in malo obljudena dežela, male pa cvetoče naselbine. Luke v Algeru, Oranu (Alžir), Beyrouthu (Sirija), Saigonu (Kočinčina) in v drugih večjih obmorskih mestih tekmujejo lahko s prvimi evropskimi pristanišči. Samo v Alžiru je zgradila Francija 4350 km železnic, 1600 km avtomobilskih cest in 6000 km navadnih cest. Večji kraji imajo vodovode, kanalizacijo, električno razsvetlavo, izvrstne hotele itd., tako da potuje tujec n. pr. v severni Afriki — celo po puščavi — prav tako udobno kakor v Evropi. Francozi so pospeševali obrt in industrijo in zgradili številne tovarne, obrtne šole itd. Posebno pozornost so posvetili francoski zdravniki raznim tropičnim boleznim, ki so nekoč decimirale domače prebivalstvo. V to svrhu so izsušili močvirja in zatrli tako v mnogih krajih tse-tse muhe, povzročiteljice strašne spalne bolezni. Obenem so zidali tudi bolnišnice, opazovalnice, kemične inštitute itd.

Francija pa je skrbela tudi za duhovni napredek domačinov. Tako je ustanovila n. pr. v Alžiru 1200, v Indokini pa celo 5000 ljudskih šol. Za višjo izob izob skrbje srednje šole (liceji), zavodi za proučavanje domačih jezikov in literatur (n. pr. za arabščino v

Algeru, Oranu i. dr.), umetniške šole (n. pr. slikarska akademija v Hanoi-ju-Tonkin) in vseučilišča (Alger, Beyrouth, Hanoi)). Vrh tega uživajo mno-

Stolp iz bronu na pariški kolonialni razstavi

gi dijaki-domačini državne ustanove in podpore, da morejo spopolniti svojo izobrazbo v Franciji.

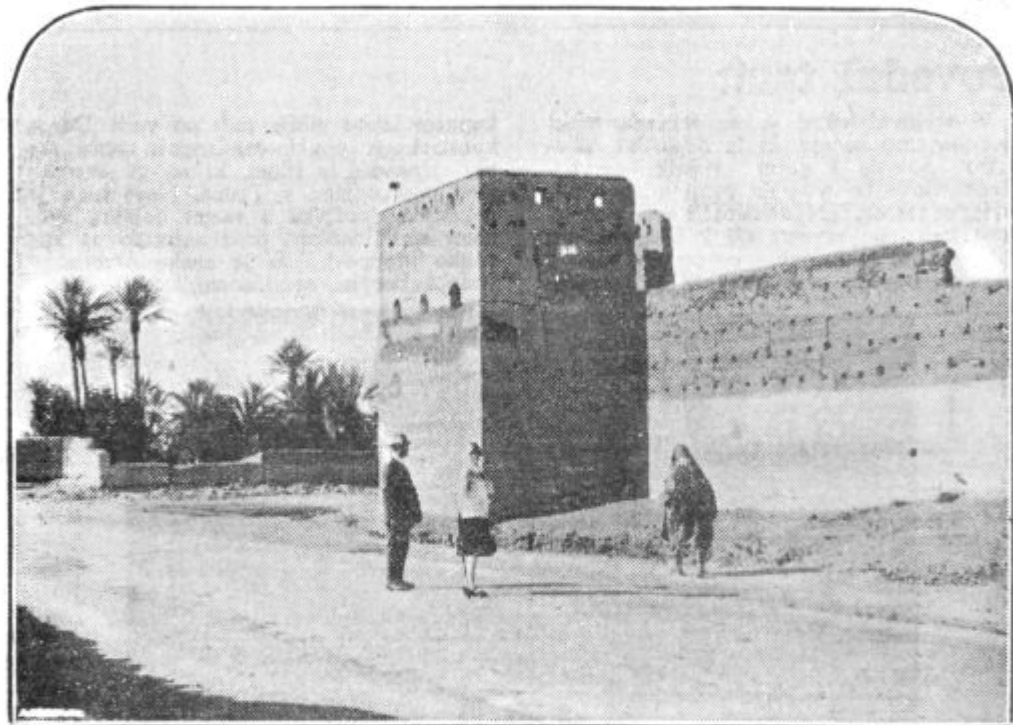
Četudi so ščitili Francozi vedno in povsod versko prepričanje vseh prebivalcev, je vendar umevno, da so pospeševali katoliške in protestantske misijone. Saj so oznanjevalci Kristusovega nauka posebno med divjimi plemeni prvi in često edini kulturni delavci. Kjer je pognalo krščanstvo kali, so ustanovili apostolske vikarijate, škofije in nadškofije.⁶

⁶ Najznamenitejši cerkveni knez je bil kardinal Lavigerie, ki se je posvetil misionskemu delu med muslimani. Ustanovil je red »Saharskih bratov« z namenom, odstraniti trgovino s sužnji in plodonosno obdelovati puščavo Sahara.

Slednjič so tudi številni francoski umetniki in znanstveniki proučavali naselbine, prebivalce, njihove šege in jezike, njihovo umetnost in zgodovino. Victor Hugo, Pierre Loti in še mnogi drugi pesniki so z zanosom slavili lepoto in blagostanje francoskih kolonij. Stavbeniki, kiparji in slikarji so posnemali umetniška dela v Alžiru, Tunisu in v Indokini. Pozna se celo vpliv umetnosti zamorcev in prebi-

in znanstveniki duševne zveze med domovino in kolonijami.

Francija je žrtvovala za prekomorski imperij ogromno gmotnih sredstev, truda in tisoče življenj. Te velike žrtve pa so rodile obilen sad. S tem, da je pospeševala Francija nesebično gmotni in duhovni napredek svojih kolonij, upoštevala dobrohotno želje prebivalstva in ščitila vedno in povsod pravico, svobodo in človeško

Obzidje starega Marakeča (Maroka)

valcev Tihega oceana. Znanstvena literatura o kolonijah je ogromna in obsega vse panoge človeškega znanja. Zelo važni so muzeji, ki se nanašajo na francoski kolonialni imperij n. pr. v Parizu: Musée Cambodgien (Trocadero), Musée Guimet, Musée Cernuschi in drugi, predvsem pa posebni kolonialni muzej (Vincennes); nadalje muzeji v Algeru, Oranu itd. Za arheologijo so pomembne številne razvaline in izkopine kakor v sev. Afriki ostanki antičnih mest Kartagine, Lambèse, Thimgada, Thebesse i. dr., v Siriji svetišče v Baalbeku in še nešteto drugih spomenikov starega veka, v Indokini pa predvsem znamenito svetišče Anekor iz 5. st. po Kr. Tako so ustvarili in utrdili francoski umetniki

dostojanstvo, si je osvojila vsa srca in utrdila tako svoje gospodstvo za vse čase. Prebivalci imperija vedo, da jim je Francija ljubeča mati in zaščitnica. Zato so ponosni, da so njeni sinovi. Svojo otroško ljubezen in neomahljivo zvestobo so dokazali že desetokrat, posebno pa v svetovni vojni, ko so mnogi tisoči radi žrtvovali življenje za čast in svobodo svoje skupne domovine.

Ogromen pa je tudi materialni dobiček, ki ga ima Francija od svojega imperija. Kolonialno prebivalstvo se naglo množi. Tako staja — da navedem le en primer — Alžir sedaj okoli 6 milijonov ljudi, medtem ko jih je imel pred sto leti komaj nekaj tisoč. To je za domovino zelo važno, ker je

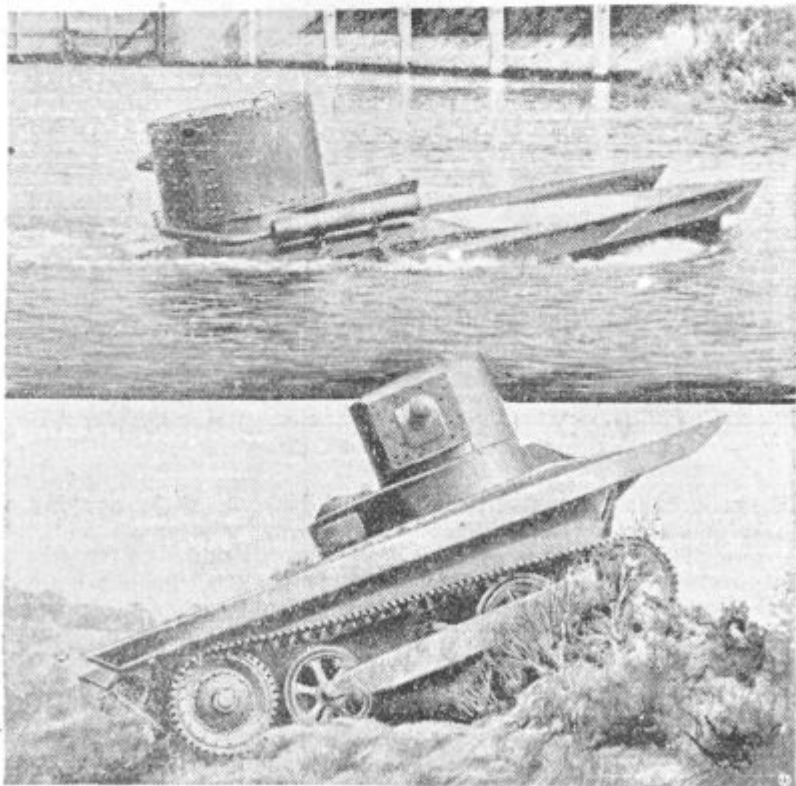
prebitok rojstev doma v primeri z drugimi državami majhen. Tako ima Francija vedno dovolj delavnih moči in borcev za primer vojne. Nadalje omogočujejo obširne in bogate kolonije mnogim Francozom, da si ustvarijo tu eksistenco oziroma da siboljšajo svoj gnotni položaj. V prekomorski Franciji živi sedaj skoraj en milijon Francozov, med temi v Alžiru ok. 600.000. Večja mesta imajo skoraj povsem francoski značaj. Tako živi n. pr.

v Algeru, ki šteje 227.000 prebivalcev, komaj 60.000 domačinov. Zato je tudi v Franciji brezposelnost mnogo manjša kakor v drugih državah, ki nimajo kolonij. Najvažnejše pa je za francosko narodno gospodarstvo, da pride-ljujejo kolonije vsaj življenjske potrebščine, sirovine in deloma tudi fabrikate, ki jih rabi mogočna republika za svojo cvetočo industrijo, trgovino in obrt. (Dalje)

Povodni tank

V svetovni vojni so se izkazali tanki kot izvrstno orožje, ki je dostikrat odločilno poseglo v potek vojnih operacij. Tanki slove po tem, da zanje ni nobenih ovir v terenu. Na skalnatih ali močvirskih tleh, po ravnem ali v bregovih, na gladkem in v šumah, povsod so enako okretni. Le ene ovire tank ni mogel pres-

kopnem lahko giblje tudi po vodi. Da je konstrukcija popolnoma uspela, priča slika, izrezana iz filma, ki so ga snemali med poskušnjami v Temzi. Novi tank je nekakšna dvoživka z vsemi bojnimi vrilnamaj malih tankov, pred katerimi pa ima veliko prednost, da je enako okreten v vodi kakor na zverženem terenu. Privo-

magati — vode. Ta nedostatek tankov je bil huda napaka, ki se je v kritičnih operacijah dostikrat bridko občutila. Najnovejši tanki pa so zdaj premagali tudi vodni element.

Angleška tovarna orožja Vickers Armstrong je konstruirala tank, ki se razen po

živši na breg, se lahko brez kakih priprav spusti v vodo, po opravljenem poslu pa enako zanesljivo zleze nazaj na breg. Na kopnem lahko doseže maksimalno brzino 65 km, v vodi pa do 10 kilometrov na uro.

Skrivnost človeške hrane

Zelenjava in žito v rasti najbolj zdrava hrana — Najno-
vejša dognanja znanosti.

Cloveško telo je podobno avtomobilu. Če uporabljáš pravo kurivo in je motor in vse drugo v redu, bo vozilo teklo dobro in varno. Če pa uporabljáš slabo kurivo in zanemarjáš motor, ne moreš zahtevati, da bi bilo vozilo zanesljivo.

Hrano lahko imenujemo preprosto naše kurivo, le da je človek zamotanejši stroj nego motorno vozilo, tako da zahteva ta stroj še večje skrbnosti. Po vsem svetu se bavijo znanstveniki s poskusi, da bi dognali zadnje skrivnosti tistih dragocenih snovi, ki jih imenujemo hrana, in da bi ugotovili nove podatke o njihovem vplivu na naše telo. Nekatera izmed nedavnih odkritij v tem področju so naravnost presenetljiva. Ne glede na vitamine, o katerih toliko govore, je eno izmed najvažnejših odkritij odkritje »žive prvine« v hrani.

Ta mistična stvar, ki ji je težko najti pravo ime — ni namreč niti hrana niti energija v običajnem smislu besede — prehaja po vsej priliki v človeka s hrano in mu daje dobesečno novega življenja.

A ta prvina, ki je tako dragocena, izgubi svojo učinkovitost prav kmalu v hrani sami, to se pravi, še preden jo zaužijemo. Rekli bi, da nekako umre.

Rastline, ki še rasejo, vsebujejo več te prvine nego hranivo, ki ne rase več. In mlade rastline (ali mlada živila druge vrste) je vsebujejo več nego stare.

Dr. Tallarico, znameniti italijanski učenjak, je v tem področju odkril zanimive stvari. Baval se je že dolgo s poskusi, kako bi izboljšal domača hraniva svoje dežele, tako da bi Italija v primeru kakšne vojne lahko živela od lastnih sadežev. Italijanska vlada mu je dala tudi nalog, naj ugotovi, katera živila ustvarjajo najbolj zdravo človeško pleme. Enega teh poskusov je izvršil s kozo in njenima dvema mladičema. Kakor vemo, ima koza dve vimeni, od katerih je eno znatno večje od drugega.

Dr. Tallarico je odvzel mleka večjemu vimenu, ga natočil v steklenico in s tem mlekom je hranil enega izmed mladičev. Drugi mladič je sesal iz manjšega vimena.

Prvi mladič je dobil vase zato veliko večjo količino mleka nego drugi. Ni bi-

lo mogoče, da bi se mleko v kratkem času, ko ga je odvzel vimenu in ga natočil v steklenico, poslabšalo.

Vendar je kazal mladič, ki ga je došla mati, dolgo časa za 25% večjo težo nego prvi mladič.

To dokazuje, da je nekaj resničnega na stari ljudski trditvi, da je sveže, toplo mleko iz krave zdravo. Čim bliže moremo do krave, da se napijemo njenega mleka, tem bolje.

Razen tega je eksperimentalni dr. Tallarico z dvema skupinama otrok.

Prvo skupino je hranil s moko, drugo s pšenico, ki je pravkar pričela kliti.

Druga skupina je močnejše rasla in je bila bolj zdrava.

Misel, da bi dali žitu kliti, preden bi ga uporabili za hrano ljudem, ni nova. Kitajci so to vedno delali. Svoja riževa zrna polagajo na toplo in jih zmočijo. Že po nekoliko dneh pričnejo kliti.

Ko so se dobro razvila, jih uporabijo kot hrano, ki jo, mimo grede povedano, visoko cenijo. Z vsako žitno vrsto lahko postopamo tako — s pšenico, ječmenom, ovsom, koruzo, suhim graham, fižolom in lečo.

Vsa ta živila bodo dala brez izjeme boljše hrano, če jih postavimo kakor Kitajci na toplo, jih malo pomočimo in jim damo, da vzklijejo, preden jih zaužijemo.

Dalje so odkrili, da so oplojena jajca veliko boljše hrana nego neoplojena. Videlo se bo neverjetno, a ta skrivnostna življenjska prvina je močnejša v oplojenih jajcih.

Od ženâ ne zavisi samo prospeh bodočih pokolenj, temveč tudi prospeh in zdravje sedanjega pokolenja. Osebe, ki se dobro hranijo, to se pravi, ki prejemajo svojemu delu primerno hrano, so srečnejše, bolj zdrave in zmogljive za svoje delo.

Katera so tedaj načela, po katerih naj se ravnajo gospodinje, ko pripravljajo vsakdanje kosilo in večerjo?

Iz tega, kar smo že povedali, sledi, da morajo pripravljati hrano iz živil, ki naj bodo če le mogoče še v stadiju rasti: mlad grah, mlad fižol, mlado zelje, mlada čebula, mladi paradižniki...

Zelenjavo kupui, kadar je nje čas. Cenejša bo in boljša.

Zelenjava in sadje, ki jih goje v toplih gredah, ni nikoli tako krepko in sveže kakor to, kar rase pod prostim nebom in v naravnih pogojih. Zato je tudi življenjska moč razlicna.

Živila kupuj v manjših količinah, ker bodo vedno sveža. Ne smeš pozabiti na to, da zelenjava z vsakim dnem, ki ga preleži, bolj vene in da izgublja zato čedalje več življenjskih prvin. Sveža zelenjava z vrta je seveda najbolj zdrava hrana. Celo meščani si lahko brez težave goje gorčico, čebulo itd. v majhnih zabojih. In koliko boljši okus ima sveža zelenjava!

Če bi poznali natančno neprecenljive prednosti svežih živil za naše zdravje, tedaj bi zahtevali samo takšna živila.

Sveže meso, perutnina in riba imajo v tem pogledu še važnejšo vlogo, ker meso prej segnije nego zelenjava.

Ni priporočljivo, če pustimo meso in perutnino, da neki čas visi. Sicer je res, da postane meso potem mehkejše, a to stanje povzroča v resnici gnitje in važna življenjska prvina je med tem šla po zlu.

Mleko je edino živilo, ki ga moremo hraniti delj časa. Čeprav izgubi nekaj

svoje dobrote, če ga hranimo kot sveže mleko, se navzame novih lastnosti, čim se spremeni v kislo mleko, katerega hranilne vrednosti ne smemo podcenjevati. Kislega mleka ne bi smeli nikoli zavreči. Hraniti bi ga morali marveč toliko časa, da postane čisto gosto.

Pinjeno mleko je izvrstna, osvežujoča pijača, zgoščeno mleko s sladkorjem je izborna in zdrava jed.

Sir je naravno eno najboljših živil, kar jih poznamo.

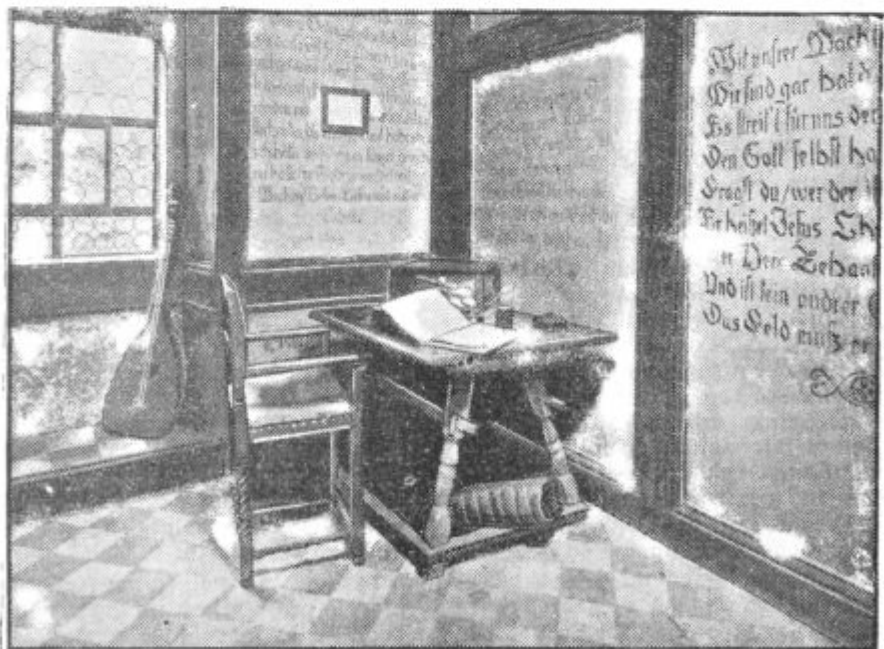
Hrano bi si morali izbirati tako, da bi hitro prešla v kri, čim bi dospela v želodec.

Odgovornost za pravilno hrano nosi mati in žena v veliko večji meri nego ostali družinski člani.

Od vsakdanje hrane kuhajmo kolikor mogoče malo, a kar mora biti brezpogojno skuhanu. skuhajmo kmalu.

Čeprav pripada ženskam naloga, da pripravljajo jedila družini, bi morale vendarle skrbeti za to, da je tudi njih prehrana enakovredna, kajti od njihovega zdravja zavisi zdravje bodočih pokolenj.

Luthrova samostanska celica

Pred 800 leti (1131) je ustanovil nadškof Albrecht Prvi cerkev sv. Filipa in Jakoba, ki so jo 1277 prevzeli avguštinci, pri katerih je 1505 vstopil Martin Luther kot novinec. Njegova celica v avguštinskem samostanu je še danes ohranjena.

Dr. L. Mickey

Ali so povprečni ljudje srečni?

Zmojo čakalnico prihajajo različni ljudje. Ljudje vsake starosti, vsakega poklica in različnega življenjskega položaja neprestano prihajajo in odhajajo. Sklenil sem, da vprašam vsakega bolnika, ko pride k meni, ali je srečen. Misli sem, da bom tako lahko dognal, ali je povprečen človek srečen. Skoraj vsi so povprečni ljudje in vendar ima vsak drug poklic in vsak drugačen življenjski položaj. Nisem se motil. Ljudje, katerim sem zadal to vprašanje, so imeli dvajset različnih poklicev, njihovi življenjski položaji so bili drug od drugega zelo različni in med njimi so bili tipi, ki so bili spet popolnoma različni drug od drugega. Njihova starost je bila od trinajst do dva in osemdeset let. Povprečna starost je bila štirideset let. Sedemnajst odstotkov je bilo žensk, tri in osemdeset odstotkov pa moških. Petdeset odstotkov je bilo poročenih, štirideset odstotkov sameških in deset odstotkov ločenih. Bograša ni bilo med njimi, pač pa nekaj ljudi v dobrih razmerah; večina je imela srednje dohodke in nekaj jih je bilo prav sromasnih. Hotel sem posebno dognati, koliko pomeni blagostanje za srečo vsakega posameznika...

Če hočete priznati uspehe mojega vprašanja kot dober kriterij, tedaj se imenuje devetdeset odstotkov povprečnih ljudi srečne in samo deset odstotkov nesrečne. Prvo, kar sem vprašal vsakega bolnika, je bilo vselej to: »Ali mi lahko poveste, ali ste srečni ali nesrečni?« Devetdeset odstotkov je reklo: »Srečen«.

Moje prihodnje vprašanje je bilo: »Koliko odstotkov svojega časa ste bili srečni, koliko odstotkov nesrečni in koliko odstotkov v nevtralnem razporeženju, torej niti srečni, niti nesrečni?« (Govoril sem v odstotkih, ker mi je tako bolnik laže odgovoril).

S tem vprašanjem sem domal, da je povprečni človek 62½ odstotkov svojega časa srečen, 18 odstotkov nesrečen in devetnaest in pol odstotkov v nevtralnem oziroma ravnodušnem razporeženju. Dva izmed mojih bolnikov na sta vztrajala na tem, da nista bila nikoli v svojem življenju nesrečna, torej niti en odstotek ne. Slišni usneh mojih vprašanj je prav izpodbudno S tem je dognano, da nam — če hočemo biti srečni — ni neobhodno potrebno bogastvo niti ne visoka duševna izobrazba in da je sreča — stalna sreča — doma pri povprečnih ljudeh.

»Kaj vam povzroča največjo nesrečo?« je bilo moje tretje vprašanje.

Tretjina vprašanih je dejala, da so njihovi največji nesreči krive finančne skrbi. Večina pa je zatrjevala, da je zanje največja nesreča bolezen in smrt v rodbinu. Mnogo jih je reklo, da je »slabo zdravje« zanje najhujše. Dva mlada dečka, ki sta pravkar postala sola, sta odgovorila: »Dekleta in ljubezen!« Drugi so spet videli svojo največjo nesrečo v domačih skrbih, rodbinskih prepirih in neodkritih prijateljih.

Moje drugo vprašanje je bilo: »Kaj vas dela najbolj srečnega?«

Osem in dvajset od sto jih je reklo: »Zahave in sport!« Šestnajst odstotkov jih je reklo, da jim pomeni lepo rodbinsko življenje največjo srečo, štirinajst odstotkov jih je bilo mnenja, da se trgovski uspeh največja sreča. Deset odstotkov vprašanih pa je zatrjevalo, da je delo največja sreča.

Ko sem jih vprašal, ali se imajo za srečnejše ali manj srečne od povprečnosti, mi je odgovorilo šest in petdeset odstotkov, da mislijo, da so srečnejši. Osemnajst odstotkov je bilo mišljenja, da so manj srečni, in šest in dvajset odstotkov jih je mislilo, da so prav tako srečni kakor povprečno vsak človek.

Potem sem vprašal: »Ali poznate koga, ki je res prav srečen?« Šestdeset odstotkov mi ni vedelo povedati nikogar, ki bi bil res srečen. Štirideset odstotkov je reklo, da vedo za ljudi, ki so srečni, in so mi povedali tudi imena in naslove. Nekateri so rekli, da so le slučajno spoznali nekaj srečnih ljudi.

»Če premislite svoje življenje — katera doba je bila za vas najbolj srečna?« sem vprašal dalje. Rezultat mojega vprašanja je bil tak, da smatramo lahko vsako življenjsko dobo za povprečnega človeka za srečno, in da ni nobene take dobe v njegovem življenju, ko bi moral biti nesrečen. Nihče izmed starejših ljudi ni bil mnenja, da bi bila mladost res pomembna za srečo. Nekaj star gospod je zatrjeval, da se je zanj začela srečna doba, ko mu je bilo pet in šestdeset let. Danes je star dva in osemdeset let in vedno zatrjuje, da je zelo srečen.

Vprašal sem tudi: »Ali vas večkrat muči duševna potrlost?« Dognal sem, da se je večina ljudi navadila, ogibati se takih razporeženj, a mnogi so še vedno pod njihovim vplivom. Na to vprašanje je odgovo-

rilo tri in dvajset odstotkov »da« in sedem odstotkov »ne«, tri in štirideset odstotkov »redkokdaj« in sedem odstotkov »nikoli«.

Vprašal sem še: »Ali vas vera osrečuje?« Na to vprašanje mi je odgovorilo tri

in šestdeset odstotkov z »ne« in tri in trideset odstotkov z »da«, štirje odstotki so pa rekli: »dvomljivo«.

Jasno je, da vidijo tisti, ki igra vera v njih življenju veliko vlogo, v nji pogoj za svojo zemeljsko srečo.

Filmanje pomorskih katastrof

Nikakor se ne morem pritoževati, da bi bilo moje življenje preveč siromašno senzacij. Zahvaliti pa se moram za to zgolj svojim filmom. Priznati moram, da sem zakrivil že lepo število težkih zločinov.

George Bancroft

nov. Bil sem celo že usmrčen, da ne govorim o tistem, kako sem v enem dnevu izgubil na borzi težke milijone. Zdaj pa sem doživel še dve fulminantni ladijski katastrofi. Največ vredno je pri tem dejstvo, da me ta dva silna doživljaja nista doletela morda v ateljeju, marveč prav zares na »širokem morju«, kakor se pravi po domače.

Prva katastrofa je bila silno draga. 4000 tonski parnik se je moral zaleteti v drugega enake velikosti. Tako je pač predpisoval rokonis mlega Paramountovega zvočnega filma »Padec s palube«, v katerem igram podčastnika z vsemi pravicami in dolžnostmi kapitana. Družba je nasjela dva velika parnika, ki sta morala uprizoriti trčenje.

Tehniški, ladijski strokovnjaki in cela vrsta drugih specialistov se je morala naviti z zapletenimi pripravami, da bi ne navadno težko snemanje čim bolj uspelo. Edino nepristno v teh prizorih je bila megla. Ker na kalifornski obali poleti ni megle, jo je bila treba pač umetno narediti. Ko so bile vse priprave in predela pri kraju, smo začeli vrteti. Jaz sam sem stal v heli tesni kabini na vnanjem krovu in sem se moral delati, kakor da mi ne slutim, kako se bo v naslednjem trenutku s strašnim truščem zarinil v mojo ladjo tuji parnik. Kamere so budno sledile moji mimiki in mojim kretnjam, zato nisem mogel prav nič pokazati, kako neugodno mi je pri srcu. Bodite prepričani, da takele stanje ni nič kaj prijetno, in dejal bi, da so bili ti trenutki med najbolj razburljivimi v vsej moji filmski karieri.

Toda ta reč je bila še nedolžna v primeri z nekim drugim prizorom, ki se godi na razburkanem morju. V tem prizoru sem stal z nekaterimi soigralci na krovu parnika, čakajoč kdaj bo pljusnil preko nas ko gora visok val. No, ker pa baš ta čas morje ni bilo pri volji ustreči našim našim kameram, nam ni preostalo drugega, kot da z lastnimi močmi podpremo naravo. Delavci so pripravili v primerni višini šest velikih tankov vode, ki so jih na dano znamenje zvrnili na nas.

Vse je šlo kakor namazano. Čez krov se je razlila poplava, kakršne bi bila ladja težko deležna od narave. Naš režiser Rowland V. Lee mi je kasneje pravil, da je bil kar navdušen nad silnim učinkom naših tmetnih voda. Izmed nas pa, ki smo občutili tistih šest čebrov na lastni koži, mislim, da mu nobeden ne bi bil voljan enako navdušeno pritrditi, zakaj vsak val je bil tako neizrečeno močan, da nas je pometal prav na drugi konec parnika. Posledice so bile buške in odrtine, ki so nas še nekaj dni potem spominjale na sijajno snemanje. Nevarno poškodovan sicer ni bil nobeden, prijetne pa take reči vsceno niso.

Če ti prizori tudi v filmu tako naturalistično učinkujejo, kakor smo jih mi občutili, potem mora biti film naravnost diven. Za svojo osebo bi bil iz gole sobičnosti zoper tako naravne prizore, toda, saj veste česa vsega človek ne stori za film. — George Bancroft.

MIZICA, POGRNI SE!

Tedenski jedilni list

Ponedeljek, obed: paradižnikova juha z rižem, pljueni štrukelj z maslom in drobtinami, solata, ubolčni kumpot. **Večerja:** Prekajena svinjina z grahovo kašo.

Torek, obed: (brez mesa) juha iz kislega zelja z ajdovimi žganci, palačinke s sirovim nadevom. **Večerja:** ocvrti krompirjevi hlebčki, solata.

Sreda, obed: na goveji juhi krpiče, govedina garnirana z brstnim zeljem kot špinača, pražen krompir, brusnična omaka. **Večerja:** kuhan štrukelj, nadevan z zelenjavnim rižem, z maslom in drobtinami, solata.

Četrtek, obed: ječmenčkova juha s sekanico, kislá repa s paradižnikom, garnirana s tirolskimi cmoki, kumpot. **Večerja:** goveji zrezki v omaki s krompirjem v kosih, zeljnata solata.

Petek, obed: cvetačna juha z ocvrtimi krušnimi rezanci, postne zeljate klobasice v paradižnikovi omaki z rižem, sladkorne štravbe. **Večerja:** marinirane sardelice, zelena solata ali mlečna kaša.

Sobota, obed: jetrni cmoki, govedina garnirana s fižolico v omaki, dušenim korenjem in krompirjevo kašo. **Večerja:** telečji paprikaš s polento, solata.

Nedelja, obed: fina zelenjadna juha, ponarejen ali pravi srnin hrbet, garniran z drobnim pečenim krompirjem in različnimi solatami, mešan kumpot. **K** popoldanski kavi: nedeljski kolač. **Večerja:** obloženi kruhki, kolač, čaj.

★

Pogovor o današnjem jedilniku

Juho, ki ti ostaja od ponedeljka zvečer, ko si kuhala prekajeno svinjino, porabiš prav s pridom v torek, da zaliješ juho iz kislega zelja. Zeljnata juha pridobi s tem boljši okus, obenem pa prihraniš pri prežganju nekoliko masti. — V sredo kupi pri mesarju poleg navadne količine mesa in kosti, za en ali dva dinarja kosti več, da skuhaš nekaj več juhe, nego jo rabiš zaenkrat in jo lahko kakoga pol litra prihraniš za ječmenčkovo juho naslednjega dne. — Kislo repo skuhaj, kakor običajno, zabeli s prežganjem, nazadnje pa dodaj še pol žlice paradižnikove konsorve. — Tirolske cmoke, za katere potrebuješ nekoliko gnjati, pripraviš najceneje, ako vzameš v ta namen za tri ali štiri dinarje gujatne klobase (Schinkenwurst), zmelji jo na mesnem stroju in primešaj med zrezani kruh, ki ga pripraviš za cmoke. — Brstno zelje, ki ga pripraviš v sredo za prikuho k govedini, pripravi iz listov in

mehkih vehic, ki se niso razvile v glavice, in so za prikuho izvrstne, pripravljene kakor špinača. Po zimi, ko primanjkuje druge zelenjave in je špinača pod snegom, si te dobre zelenjave nabereš po stebelcih brstnega zelja. — Običajno nedeljsko popoldanjo sladico nadomesti za izpremembo z različnim kuhanim sadjem, zato pa dodaj k popoldanski kavi priboljšek. Istega serviraj potem še zvečer k čaju. **Nedeljski kolač** lahko spečeš že v soboto.

RECEPTI K JEDILNEMU LISTU

(Količina je navedena za 4—5 oseb).

Zelenjavni štrukelj z rižem. Pripravi testo iz 30 dkg moke, enega jajca, soli in mlačne vode, kakor za štruklje. Ko pol ure počiva, ga razvaljaj in namaži z zelenjavnim nadevom, zavij tesno skupaj, zaveži v prtič in v slanem kropu kuhaj pol ure. Nato ga položi na desko, odveži iz prtiča in zreži na dva prsta široko rezine, zloži na pogret krožnik in zabeli z maslom ali mastjo in drobtinami. **Nadev** pripravi iz 6 žlic brstnega zelja, ki ga prihraniš od popoldne, primešaj mu tri pesti v slanem kropu kuhanega odcedjenega riža. Zelje naj bo pripravljeno kakor za prikuho, dodaj še dve ali tri žlice kisle smetane in s tem namaži testo.

Postne zeljate klobasice. Mehki zeljnati glavci odloči večje zunanje liste, izreži storžič, zreži glavo z ostalimi notranjimi nežnimi listi na štiri dele, prevri vse skupaj v slanem kropu in odcedi. Notranje liste sesekljaj, daj v skledo, primešaj eno jajce, sol, poper in pest drobtinic. Na vsak veliki list položi dobre pol žlice tega nadeva, zavij skupaj, kakor klobasico in polagaj v kozico na vročo mast ali maslo. Ko so vse lepo rumeno opečene, jih poberi na krožnik, v kozico na mast pa daj pol žlice drobno sesekljane čebule, pol žlice moke in krhelj zmečkanega česna. Ko moka porumeni, dolij dve zajemalki zeljnega odcedka in dodaj pol žlice paradižnikove konsorve. Ko se toliko pokuha, da je omaka gladka, vloži klobasice nazaj v kozico in pokrite dviži na zmernem ognju še eno uro. Posebej skuhaj pet pesti riža v slanem kropu, odcedi ga in naloži na dno plitve sklede in potresi s parmezanom. Povrhu naloži zeljate klobasice in oblij z omako.

Sladkorne štravbe. Zvrkljaj v lončku 9 dkg presejane moke s toliko količino osladkorjenega belega vina, da dobiš primerno gosto tekoče testo, kakor za palačinke. Osoli nekoliko in dodaj sneg od treh beljakov in ga narehlo vmešaj. V ponvi seerej toliko masti, da je raztopljena za tri prste visoko v ponvi. **Ko**

je vroča, vli vaj skozi trocevno brizgal ko testo v mast, toliko naenkrat, da je površina ponve pokrita s tenko plastjo testa. To zdaj ocvri na obeh straneh lepo rumeno, nato pa položi na pivni papir čez rešeto, da se vsa mast osuši. Ko imaš vse štravbe ocvrte, jih zloži v piramidi na krožnik, potresi na gosto s sladkorjem in serviraj z vinskim šodojem, katerega pripraviš iz dveh decilitrov belega vina, 7 dkg sladkorja in treh rumenjakov.

Marinirane sardelice. Pol kg sardelic operi, odtrgaj jim glavico in z njo vred drobjeve. Polagaj jih na rešeto, pogrnjeno s anažno krpo, da se osuše in nasolijo. Sesekljaj eno srednje debele čebulo, eno žlico petršilja in dva krhla česna in zmešaj. Sardelice položi drugo k drugo v kozico, potresi s pripravljeno sekanico in oblij s približno osminko litra olja. Kozico pokrij in postavi na ogenj, med pečenjem posodo stresaj, da se ribice ne primejo dna. Ko se pari jo v olju toliko časa, da se vsa voda iz njih izpari in ostane samo olje jih zloži na krožnik, oblij z vsem odjem in pokaplji z limoninim sokom. Serviraj lahko gorke ali mrzle in daš zraven še rezine limone.

Kvašna pita. (Nedeljski kolač brez jajec). Na desko vzemi 30 dkg presejane moke in zdrobi med njo 100 g presnega masla. V par žlic mlačnega mleka daj 4 dkg kvasa, da se raztopi, nato ga daj v jamico sredi moke. Ko kvas požene, dolj med moko še tri decilitre mlačnega, z eno žlico sladkorja zmešanega mleka in malo soli. Z nožem zamesi mehko voljno testo, nato pa ga z rokama ugnjetaj toliko časa, da se ne oprjemlje več prstov in deske. Razdeli ga na pet enakomerno velikih hlebčkov, pokrij jih s prtom in postavi na toplo, da testo naraste. Potem razvaljaj vsak hlebček zase v ploščo, veliko kakor navadni krožnik. Pomaži jo z raztopljenim presnim maslom in položi na stran deske. Nato razvaljaj iz ostalih hlebčkov še štiri enako velike plošče, pomaži vsako s presnim maslom in polagaj drugo vrh druge. Ko imaš vse gotove, zavij vseh pet plošč skupaj v štrukelj primi ga v roke in zavij kakor bi ga hotela ožeti, nato pa položi na pomazan in pomokan pekač, pokrij ga, postavi na toplo, da testo še enkrat vzhaja, nato ga pomaži z maslom povrhu in lepo rumeno speci.

Obloženi kruhki. Od ržene štruce narež za nož prsta široke enakomerne rezine in nomaži s čajnim maslom. Po maslu potresi zmlete gnatne klobase in položi kolobasne klobasice. Namesto gnatne klobase porabiš lahko kuhano kranjsko klobaso, toda zmeli jo na mesnem stroju, ker je meso potem bolj rahlo in izdatnejše za obložek.

U-a.

Varikatura

Mandžursko zasedanje sveta Društva narodov v Parizu
Joshizava (Japonska), Sze (Kitajska)
Briand (Francija), Dawes (Amerika)

Kitajsko japonski spor

»Kaj hočeš, ko pa ni sredstva za sporazum!«

Želja zastopnikov angleške visoke zaščitne carine:

Izgon ruskega in nemškega dumperja

nec — četrtič! Njegovi nekdanji nasprotniki so se že davno izgučili po svetu.

Med teniškim igralci lahko za podkrepitve trditve v naslovu navedemo 38letnega Tildena, ki ravnó sedaj — nekoliko ponesrečeno — vodi svoj teniški »cirkus« po Evropi. Sam zase je brez dvoma umetnik v vihtenju rake a, ki mu mladina zaenkrat se nima para.

Precej stara hiša na očrtanem polju je tudi 47letni Nемеc Oton Froitzeim, ki je n. pr. l. 1929 v finalu za nemško prvenstvo igra s 25 let mlajšim Francozom Boussusom in podlegel šele v petem setu. Tudi lani in letos je obdržal svojo dobro formo, tako da se lahko reče da je zadnjih 30 let nemškega tenisa prava Froitzeimova doba.

Nogometaši imajo tudi nekaj »veteranov« v svojih vrstah ki se lahko pomerijo z vsakim golobradcem na zelenem polju. To velja seveda v prvi vrsti za profesionalne, ki si po možnosti čim dalj služijo kruh kot aktivni, ker je običajno gaža za trenerja mnogo nižja. Nemci imajo celo nekaj amaterjev (?), ki nosijo že štiri križe na plečih, pa vendar še pridno letajo za okroglim usnjem.

V ostalem pa je dokazano, da sport kot poklic mnogo hitreje izčrpa človeške sile. V bojih za naslove in denar, torej za obstoj, porabi sportnik mnogo več energije in moči, tako da mora običajno že po par letih z odra. Nekaj izjem je pri boksačih, dasi je na dlani, da ta panoga ne spada med »najnežnejše« in se v njej skoraj ni mogoče štediti.

Prav zanimiv pojav med »starimi« boksači je nekdanji nemški prvak Samson-Körner, ki je pričel svojo kariero 24 let star — v Ameriki šlo mu je po sreči in baje se je l. 1920 boksal neodločeno s poznejšim svetovnim prvakom Gene Tunnevem. L. 1923 pa je Körner naletel na farmerja Lodgea, ki mu je dobesedno razbil brado. Mož je nato pobral sila in kopita in se vrnil v Nemčijo, kjer je pozneje poučeval boksanje. Da je starejši ni hotel slišati, glede tega je bil občutljivejši kot vsaka filmska zvezda.

Slična usoda je preganjala tudi bivšega svetovnega prvaka Jacka Johnsona, ki ga štejejo med one slavne boksače, ki so po 7 let branili svetovno prvenstvo v boks. Johnson je vladal od l. 1908 do 1915. Takrat je moral izgubiti proti Willardu, ker Amerika ni marala črnca kot prvaka. Mož pa je ostal v formi in še po 40 letu se je zopet »orokavčile«, toda do naslova mu niso več odprli poti!

To je nekaj primerov, ki dokazujejo, da je vsak, ki goji sport star točno toliko, kolikor čuti. Rojstni podatki so pri tem popolnoma brez pomena. Najmanj pa drži seveda stereotipni izgovor: Kaj bi jaz, saj sem že davno prestar za take stvari!

V eni uri shujšal za 14 funtov

Rekord v naglem shujšanju je nedvomno dosegel nogometaš, ki je nekega jesenskega popoldne na 90 minut trajajoči tekmi izgubil celih 14 funtov na teži. Seveda se mu pa teh 14 funtov ni »odračunalo« na sami masti, ker bi bilo to le malo preveč. Pri najnapornejšem delu namreč lahko porabi človek največ za 900 kalorij telesne gmote. To je toplota, ki nastane pri zgorenju 100 gramov maščobe in toliko jo tudi človek lahko izgubi v eni uri. Če pa računamo, da se pri telesnem naprežanju razen maščobe trošijo tudi beljakovine in ogljikovi hidrati, pridemo do zaključka, da lahko zgubi človek v eni uri kvečjemu 50 gramov tolašče. Vse drugo kar še manjka do 15 funtov, je izgubil tedaj tisti nogometaš na vlagi, in sicer največ z znojenjem. Telo se je pač nenavadno močno izsušilo, a skoro gotovo se je kaj kmalu pojavila tudi neutolajljiva žeja, ki je v nekaj dneh nadomestila izgubljeno vlago in vrnila nogometašu na tako lahek način izgubljenih 14 funtov.

Opleta se jim

V Chicagu je 15leten šolar, ki je imel polno glavo razburljivih filmov in romanov o razbojniških junaštvih, ubij stražnika, pomerivši ga v sredo, kakor je dejal Družba po malem že plačuje za nesmiselno popustljivost, s katero se kvartir mladina, piše »Columbus Dispatch«. Kako naj to drugače, ko je toliko iger in knjig komaj prikrita pohvala kraji in zločinu? Pri mladinskih sodiščih se moraš pogosto zgroziti sprčo vedenja mladine, ki prihaja tja za razne prestopke. Mnogi mladenci govore apatično in se ne kljubovalno postavljajo, kažoč na ta način svoje občudovanje za »izobčence«. Tem krivcem je za splošno človeška družba omogočila, da so dobili napačne pojme o življenju. Prišli so do tega, da so štehi bučidelce za junake. Skrajni čas je, da se najde rešitev problema ki je resna grožnja za bodočnost in nevarnost za sedanjost.

Samomorstvo v Nemčiji

Nemški statistiki so dognali, da je njih domovina dosegla neki kočljiv višek: rekord v samoubijstvu. 1930 si je v Berlinu poprek 5 oseb na dan vzelo življenje in 44 po vsej državi, to se pravi 16.036 v letu, pri čemer je 15.239 moških in 797 žensk. Na sto tisoč smrti štejejo v Nemčiji 19% samomorov, na Francoskem 16%, v Zedinjenih državah 13% in na Angleškem 12%. V trenutku, ko je nemška narodnost zdrknila niže od francoske, so te številke žalostno zgovorne.

HUMOR V SLIKAH

Šofer na dopustu pelje na sprehod svoje dete.

Draga moja, ti si edina ženska, ki sem jo poljubil!«

»To ti rada verjamem.«

»In ti si edina, ki mi to verjame!«

Pozornost

»Slišite. Frane. vino ima čuden duh... Zamašek je plesniv.«

»Malo potrpite, gospod, takoj vam prinesem drug zamašek.«

»Ali še veš, kaj si mi rekla, da je ljubezen sreča v dvoje?«

»Ali ste dali ribicam sveže vode?«

»Ne, milostiva, saj niso izpile še stare niti do polovice!«

Dežnik zoper vihar.